

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmsskolas un sākumskolas skolotāja

ILZE MAJORE

Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rosināšana rokdarbos

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Lektore
Akadēmiskais amats

Mg. paed.
Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Ligita Priede
Vārds, uzvārds

Paraksts

BAUSKA 2017

Anotācija

Darba nosaukums: Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rosināšana rokdarbos.

Pētījuma mērķis: Teorētiski un praktiski pētīt jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rosināšanu rokdarbos.

Pētījuma hipotēze. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rokdarbos tiek sekmēta, ja:

- tiek piedāvāti daudzveidīgi materiāli;
- tiek saņemts pedagoga emocionāls un praktisks atbalsts.

Bakalaura darbs sastāv no divām daļām, kurās ir ietvertas vairākas apakšnodaļas.

Pirmā nodaļa. Tiek apskatītas, salīdzinātas un analizētas pedagogu un psihologu atziņas par intereses nozīmi cilvēka dzīvē, un to attīstību pirmsskolas vecumā. Pamatojoties uz pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīzi, var secināt, ka interesei piemīt universāla nozīme, kas ir cilvēka dabīgais virzītājspēks. Interese ir komplicēta, kuru saista ar vajadzībām, emocijām un uzmanību. Šajā nodaļā tiek apskatīta arī rokdarbu nozīme bērnu interešu rosināšanā, un kādi materiāli tiek izmantoti rokdarbos. Pēc literatūras analīzes, darba autore secina, ka rokdarbi ir izteiksmes līdzeklis, ar kuru palīdzību bērns spēj izpausties un harmoniski attīstīties, kā arī sekmējot dažādu prasmju attīstību, bagātinot zināšanas par dažādiem materiāliem un veidot pozitīvu attieksmi pret dažādām dzīves norisēm. Svarīga loma, intereses rosināšanai rokdarbos ir skolotājam.

Otrā nodaļa. Empīriskā daļa balstās uz praktisku pētījumu, kurā piedalās 6 bērni, vecumā no 3 līdz 4 gadiem. Pētījumā tika izmantotas novērošanas, izmēģinājuma un datu ievākšanas metodes, kura laikā autore veica praktisku darbu intereses rosināšanā rokdarbos. Pētījuma sākumā un beigās tika apkopota, salīdzināta un analizēta bērnu interešu attīstība, pēc izstrādātajiem kritērijiem.

Darba apjoms – 65 lpp; attēlu skaits – 33; tabulu skaits – 5; izmantoto literatūru un informācijas avotu skaits – 56.

Annotation

The theme of the Bachelor work: Rising children's interests in handicraft at the age of the youngest preschool.

The aim: Study theoretically and practically the children's age of the youngest preschool of raising interests in handicraft.

The hypothesis of the research: The youngest preschool age interests of children in handicraft are facilitated if:

- are offered varied materials.
- is received emotional and practical support from the teacher.

Paper of bachelor consists of two chapters, where are included some subdivisions.

The first chapter. Opinions of teachers and psychologists about the importance of interest in a life of human and its development at the age of preschool is examined, compared and analyzed.

On the basis of pedagogical and psychological analyses of literature can be drawn a conclusion that interest has universal features which are the main power in human for moving on. The interest is complicated, that is joined with necessities, emotions and attention. Importance of handicraft in stimulating children's interests and what type of materials are used in the lesson are pointed out in this chapter.

The author of the paper drew the conclusion after analyses of literature, that handicraft is the mean of expression, with its help the child is able to express himself and develop in harmony, as well as facilitate different development of skills, improve knowledge about different types of material and also make positive attitude to different events of life. The most important role for rising interest in handicraft is for the teacher.

The second chapter. The Empirical part is based on practical research, where participated 6 children, from the age 3 to 4.

Observing, testing and gathering data methods that are used in the case study, the author made the practical work for rising interest in handicraft. At the beginning and at the end of the research there were gathered, compared and analyzed the data about the development of children interests according to developed criteria.

The volume of paper 65p., pictures 33, tables 5, amount of used literature and sources of information 56.

Saturs

Anotācija	
Annotation	
Ievads	5
1. Intereses – nozīmīga personības īpašība	7
1.1. Intereses vispārīgs raksturojums	7
1.2. Interesu veidošanās un attīstība pirmsskolas vecumā.....	13
1.3. Rokdarbu nozīme bērna attīstībā.....	20
1.4. Skolotājs – intereses rosinātājs rokdarbos	27
2. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rokdarbos veidošanās izpēte un analīze.....	31
2.1. Pētījuma metodoloģiskais pamatojums	31
2.2. Pētāmās grupas bērnu raksturojums	33
2.3. Praktiskais darbs ar bērniem	38
2.4. Iegūto rezultātu analīze	56
Secinājumi	61
Izmatotā literatūra un informācijas avoti	63

Ievads

Bērns šo pasauli iepazīst ar savu darbību, ar katru pasperto soli, paņemto akmeni vai noplūkto ziedu – šo darbību nevarētu izdarīt, ja nebūtu kāds virzītājspēks. Un viens no šiem virzītājiem jeb ierosinātājiem darbības uzsākšanai ir interese.

Ļoti svarīgi attīstīt interesi, jo tā veido cilvēku, daudz rosīgāku, enerģiskāku un stabilāku savā personības attīstībā. Interese palīdz paplašināt un padziļināt zināšanas, un panākumus jebkurā jomā. Kā arī interese rada tieksmi iegūt jaunas zināšanas un meklēt patstāvīgi jaunus paņēmienus kā pilnveidot savas zināšanas.

Kā zināms pirmsskolas periods ir viens no svarīgākajiem periodiem personības attīstībā. Šai periodā bērņā attīstās visi psihiskie procesi, intelekta procesi, kā arī fiziski nobriest. Viena no intelekta pamatīpašībām ir interese, kas rosina bērņiem būt vērīgākiem, uzmanīgākiem.

Intereses pamatā ir pozitīvi emocionāla attieksme, personiskā vajadzība un uzmanības koncentrēšana, kura rosina bērņu darbībai un veiksmi. „Lai ko vien sāktu mācīt, bērņos vispirms jāmodina nopietna mīlestība uz to, pierādot attiecīgā priekšmeta priekšrocības, noderību, pievilcību”, saka J. A. Komenskis.

Mūsdienu tehnoloģiju pasaule, saista bērņu uzmanību jau agrā bērņībā. Dažkārt jau pavisam mazam bērņam tiek piedāvāts mobilais telefons kā nomierināšanas ierīce, jo mūsdienās tajā var izdarīt visu – klausīties mūziku, skatīties multfilmas, spēlēt spēles u.c. Mazam bērņam šī kustīgā bilde ir liels brīnums un nenormāli saistošs. Vecāki pat nenojauš cik lielu ļaunumu nodara savam bērņam. Nav atklājums, ka mūsdienas ir ļoti straujas, liekas, ka laiks skrien trīs reizes ātrāk nekā pirms 20 gadiem. Jaunie vecāki ir aizņemti ar daudzām blakus lietām, bet savu bērņu nenostāda kā prioritāti. Vecāks ir tas pirmais cilvēks, kas veicina bērņos intereses attīstību. Mobilais telefons var būt arī palīgs, ne tikai traucēklis. Dažādās interneta vietnēs ir atrodams milzīgs lērums ideju, kas rosina darboties, radīt, sekmēt bērņos dažādas prasmes un zināšanas. Ikdienas mājas darbi ir kā iedīglis apmierināt bērņa vēlmi kustēties, darboties, tikai vecākam ir jābūt gudram un atbalstošam, lai bērņš sekmīgi pilnveidotos.

Jebkurā bērņā var atrast dzirksteli, ieraudzīt un atklāt viņa individualitāti, kurā viņš var izpausties un rast prieku par paveikto darbu, un attīstīt savu personību. Viens no darbības veidiem ir rokdarbi, kurā bērņš var darboties ar dabas materiāliem, tekstiliju, papīru un citiem materiāliem, kuri tiek izmantoti rokdarbos.

Rokdarbi bērņu attīsta harmoniski, sekmējot fizisko, psihisko, sociālo un morālo attīstību. Tāpat bērņš apgūst dažādas dzīvei svarīgas prasmes, kā novērot, vērtēt, pētīt, mēģināt, salīdzināt

un izgudrot. Bērniem tiek dota iespēja sazināties bez vārdiem, ļaujot izpausties emocionālajai spriedzei, dodot gandarījumu par padarīto darbu. Būtisks rokdarbu uzdevums ir sekmēt bērnu izpratni par to nozīmīgumu, veidojot jebkura darba estētisko un intelektuālo virzību, kā arī ceļ savu pašapziņu.

Pētījuma objekts. Rokdarbi pedagoģiskajā procesā pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu interešu attīstība.

Pētījuma mērķis. Teorētiski un praktiski pētīt jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rosināšanu rokdarbos.

Hipotēze. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rokdarbos tiek sekmēta, ja:

- tiek piedāvāti daudzveidīgi materiāli;
- tiek saņemts pedagoga emocionāls un praktisks atbalsts.

Pētījuma uzdevumi.

1. Analizēt pedagogu un psihologu atziņas par interesēm, to būtību un veidošanos pirmsskolas vecumā;
2. Atklāt jaunākā pirmsskolas vecuma bērna attīstību, pētāmās problēmas aspektā;
3. Raksturot rokdarbus, to nozīmi bērnu interešu rosināšanā;
4. Izzināt pedagoģiski psiholoģiskos nosacījumus intereses rosināšanā rokdarbos;
5. Praktiski pētīt un analizēt jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu interesi rokdarbos.

Pētījuma metodes:

Teorētiskā – pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze.

Empīriskās – pedagoģiskais novērojums, praktiskais darbs ar bērniem, iegūto rezultātu analīze.

Pētījuma bāze: Jelgavas novada „X” skolas pirmsskolas grupa, piedalās 6 bērni.

1. Intereses – nozīmīga personības īpašība

1.1. Intereses vispārīgs raksturojums

Cilvēka intereses ir radušās sabiedriski vēsturiskās attīstības gaitā. Tās atkarīgas no sabiedriskās ražošanas un garīgās kultūras, sabiedrisko attiecību u.tml. attīstības pakāpes. Cilvēka dzīvē un darbībā interesēm ir būtiska nozīme. Pilnvērtību un laimi cilvēks dzīvē izjūt tad, ja viņam ir intereses. Blakus vajadzībām intereses izraisa darbību, aktivizē personību. Ja darbs atbilst interesēm, tad tas ir viegls un produktīvs; strādājot cilvēks sajūt baudījumu, viņš visu veic it kā rotaļādamies, ar saviem fiziskajiem un intelektuālajiem spēkiem.

Lai sekmētu bērnu interešu attīstību, to aktivizēšanu, lai izzinātu pedagoga lomu intereses rosināšanā rokdarbos, svarīgi noskaidrot jēdzienu „intereses”.

Interese ir viena no intelekta pamatīpašībām, kura savā būtībā ir komplicēta un tās pamatā ir zināmas jūtas, zināma ideja, doma un zināma tieksme, raksturo P. Birkerts. Autors uzsver, ka interese vienmēr ir aktīva un, viņa skatījumā, tai piemīt vairākas īpašības:

- Intereses intensitāte jeb ar kādu sparū interese darbojas. Par vienu lietu cilvēks var interesēties viegli un pavirši jeb vāja intensitāte. Par otru interesējas nedaudz vairāk jeb spēcīgāka intensitāte. Savukārt par trešo interesējas ar sajūsmu un aizrautību jeb stipru intensitāti;

- Intereses ilgums. Tas ir laika mērs jeb elements, kas nosaka, vai interese ir ilgstoša, patstāvīga vai tikai acumirkīga;

- Intereses dziļums. Kad apvienojas intereses intensitāte un ilgumu. Jo dziļāka interese, jo ilgāka un spēcīgāka tā būs, savukārt sekla interese ātri iedegas un tikpat ātri dzies:

- Interese pēc darba laukiem, kurā cilvēks darbojas un ikdienā atrodas. Katrs lauks interesei rada savu nokrāsu un īpatnības, kuras izpētāmas un atzīmējamas (Birkerts, 1923, 43-45).

Savādāk intereses tiek raksturotas grāmatā „Didaktika”, kurā, minēta J. F. Herberta atziņa, ka interese cilvēkam jau piemīt sākotnējā stadijā, ko nevar iemācīties. J. F. Herberts atzīmē, ja cilvēka dvēsele nav izklaidīga vai nomākta, tad interese atklājas uzreiz, neatkarīgi no pieredzes vai pietiekami pazīstamu priekšmetu vides. Interese ātrāk attīstītos, ja pieaugušie bērnam sākumā sniegtu pašas vienkāršākās lietas un tikai tad bērni paši nonāktu pie sarežģītiem darbiem. Interesi atmodina ar darbību jeb empīriskiem faktiem, un turpina to attīstīt arī tad, kad šis process ir beidzies (Didaktika, 2000, 97).

Par vienu no galvenajiem intelektuālās attīstības virzītājspēkiem V. Zelmenis izvirza plašas un noturīgas intereses. Kā V. Zelmenis skaidro, tad apmierinot intereses, rodas jaunas zināšanas un arī jaunas vajadzības, kas savukārt izraisa jaunas intereses. Kas sākumā var šķist bērnišķīgi, tas pakāpeniski pāraug nozīmīgā procesā, kas palīdz bērnam apzināties savas dzīves sabiedrisko vērtību (Zelmenis, 1991,57).

Ļ. Vigotskis, savos pētījumos par interesēm, īpaši izceļ intereses nozīmi bērna dzīvē, piedēvējot tai universālu nozīmi. „Viss ko mēs darām, pat visinteresantāko, mēs to darām intereses vadīti, kaut vai negatīvas intereses. Interese ir kā dabīgais virzītājs bērna uzvedībā, kad viņa darbība saskan ar organisko vajadzību..Tas ir pats spilgtākais izteiksmes līdzeklis pilnīgā organisma koncentrēšanā vienā punktā, pilnīgi novirzot darbību vienā jomā”, saka Ļ. Vigotskis. (Выготский, 1991, 118).

Savukārt P. J. Silvijs uzsver, ka interese ir vienādojama ar izteiksmes līdzekli, jo tā tiek veicināta indivīda izaugsme, ar kuru indivīds tiek rosināts izpētīt un veikt jaunas darbības. Autors uzsver, ka jauna darbība rosina intereses klātbūtni, kas optimāli paaugstina izpratni un mudina indivīdu īstenot jaunas idejas (Silvia, 2008, 63).

Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā interese raksturota kā vajadzības, pieredzes un izvēles nosacīta aktīva attieksme pret darbībām, objektiem un parādībās (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, 71). Savukārt Psiholoģijas vārdnīcā interese definēta kā vērtības izjūta pret attiecīgu objektu (Psiholoģijas vārdnīca, 1999, 61).

Kā atzīst S. L. Rubinšteins, tad intereses ir personības virzība uz objektu. Interesei piemīt specifiska personības virzība, tās domu koncentrēšanās uz noteiktu priekšmetu, tādējādi izraisot tieksmi tuvāk aplūkot priekšmetu, dziļāk to izpētīt, kas rada interesi iepazīt priekšmetu (Рубинштейн, 1989, 111).

Liela nozīme intereses radīšanā ir apkārtnei, kā to uzsver A. Ļubļinska, jo interese ir cilvēka izzinoša rakstura attieksme pret apkārtni vai kādu noteiktu jomu, kurā cilvēks vēlas ielūkoties dziļāk. A. Ļubļinska, raksturojot intereses, min I. Pavlova atziņu, kurš intereses saista ar orientēšanās un pētniecības refleksu jeb „kas tas tāds ir?” (Ļubļinska, 1979, 355).

Grāmatas „Didaktika” autori min E. Pētersona doto intereses iedalījumu. E. Pētersons intereses iedala empīriskās, spekulatīvās, aistētiskās, simpātiskās un sociālās, un reliģiskās interesēs, ko skaidro šādi:

- Empīriskā interese, kas izpaužas tieksmē visu redzēt, dzirdēt, visu novērot, visur būt klāt, kas agrā bērnībā ļauj bērnam neapzināti iedzīvoties savā apkārtņē un uztvert jaunu informāciju;

- Spekulatīvā interese meklē cēloņa un darbības, cēloņu un seku, līdzekļu un mērķu sakarību, kas nojaušama patikā domāt, pētīt un noskaidrot. Spekulatīvajai interesei nepieciešama vairāk gribas spēka un enerģijas, tāpēc tā nevar būt ilgstoša;

- Aistētiskā interese novērojama patikā nodarboties ar mākslas priekšmetiem vai arī tieksmē uz visu daiļo, skaisto, cēlo. Šī interese vairāk saistās dabu un to varenība, lieliskums. Aistētisko interesi valdzina uzpurēšanās, augsta pienākuma apziņa, cēla tikumības paraugi, turpretim atbaida viss zemiskais un neglītais;

- Simpātiskā un sociālā interesē. Simpātiskā interese izpaužas tuvā līdzdalībā atsevišķa cilvēka liktenim, draudzībā un uzticībā, šeit darbojas arī jūtas. Simpātiskās intereses var pāriet uz sociālo interesi, ko ierosina darboties sabiedrības labā, novēršot dzīves ēnas puses, cenšoties izlīdzināt pretrunas. Sociālā interese veido sabiedrību, izceļot cilvēces cēlumu un tautas ideālo spēku apziņas kopsajūtu.

- Reliģiskā interese meklē cilvēka būtības pirmsākumus un pamatus, neapmierinoties šajos jautājumos ar zinātnes atziņām un slēdzieniem. Cilvēks meklē sevī sakarības un likumības daļu, kas tuvina cilvēku pilnveidoties (Didaktika, 2000, 210-212).

Interese tomēr ir jāaudzina un jāmodina, kā uzsver P. Birkerts. Autors sniedz atbildi, ko nozīmē intereses audzināšana. Tas nozīmē:

- Bērna dabiskai interesei nevajadzīgi neaizkrustot ceļu;
- Bērna intereses lauku padarīt plašāku;
- Modināt interesi pret tādām parādībām, pret kurām bērna interese pati no sevis tik viegli nespēj iedegties;

- Radīt interesei zināmu, vēlamu virzienu;
- Vēlamo interesi padarīt intensīvāku, sparīgāku;
- Interesi padarīt ilgāku un patstāvīgāku (Birkerts, 1923, 51).

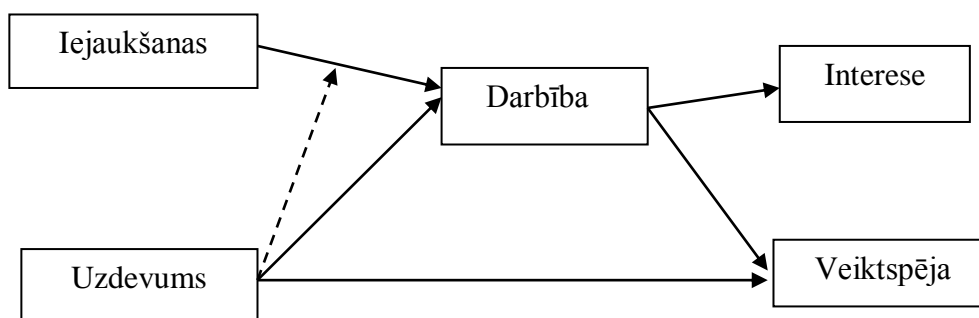
Tātad var secināt, ka intereses tiek saistītas gan ar vajadzībām, gan emocijām, gan uzmanību. Interese tiek saistīta ar vajadzībām. Vajadzības ciešo saistību ar interesēm apskata V. Zelmenis un J. Kolominskis. Cilvēkam ir dažādas vajadzības un tās saistās ar daudzveidīgām interesēm, tās izpaužas kā izziņas tieksme un labvēlīga emocionāla attieksme pret vajadzību objektiem. Atkarībā no vajadzības veidosies arī interese, piemēram, garīgās vajadzības pamatā veidosies interese izziņāt apkārtējo pasauli. Tāpat ar materiālām vajadzībām un saskarsmes vajadzībām, kuras apzināti saistās ar interesēm un to pamatā ir skaidrs izvēles un rīcības pamatojums. V. Zelmenis akcentē, ka intereses var būt plašas vai šauras, dziļas vai seklas, noturīgas vai īslaicīgas, jo būtiskāka un personīgāka būs bērna vajadzība pēc procesa, darba vai

mācībām, jo interese būs dziļāka, plašāka un noturīgāka. V. Zelmenis uzsver, ka plašas, dziļas un noturīgas intereses ir pamats panākumiem un pilnvērtīgai dzīvei (Zelmenis, 2000, 26-27).

J. Kolominskis uzsver, ka intereses nereti liek darboties noteiktā virzienā, kas kļūst par darbības motīvu. Savukārt viena un tā pati darbība dažādiem cilvēkiem var būt atšķirīgu interesi izraisītu un var apmierināt dažādas vajadzības. J. Kolominskis uzsver, ka vajadzības ir interešu pamats. Interesējoties par priekšmetu un parādībām, kas spēj apmierināt kādu vajadzību (Kolominskis, 1990, 170).

Interesi ar uzmanību saista V. Hibnere un C. S. Hulleman, O. Godes, B. L. Hendricks, J. M. Harackiewicz, G. Svence. Kā vienu no galvenajiem argumentiem min, ka uzmanību piesaista tikai pievilcīgie objekti. Tā noturēsies tik ilgi, kamēr būs interese, apgalvo G. Svence (Svence, 1999, 86) V. Hibnere turpina šo domu, papildinot, ka uzmanību piesaistīs kāds jauns, neredzēts objekts, ja tas būs dinamisks, košās krāsās un īpaši izceļas starp citiem objektiem (Hibnere, 1998, 109-110).

C. S. Hulleman, O. Godes, B. L. Hendricks, J. M. Harackiewicz izvirza hipotēzi, ka interese ir starpnieks, lai attīstītu pašefektivitātes un pašregulācijas prasmes. Autori uzskata, ka iejaukšanās mudina indivīdu izveidot sakarību starp uzdevumu un darbību, kas palielina uztvert darbības uzdevumu. Savukārt darbības priekšstats rosina intereses un veikspējas paaugstināšanos, kas veicina uzmanības koncentrēšanos. Lietderīga iejaukšanās rada situatīvu interesi, un indivīds tiek rosināts sasniegt darbības mērķi, kas uzskatāmi ir atspoguļots 1. attēls (sk. 1. attēlu). Tātad interese veicina uzmanības koncentrēšanos, ja tā tiek rosināta ar lietderīgu iejaukšanos.

**1. attēls. Hipotēze par intereses attīstību
(Hulleman, Godes, Hendricks, Harackiewicz, 2010, 882)**

Tomēr ir autori, kas intereses saista ne tikai ar vienu no šīm īpašībām, bet ar vairākām kopā neizceļot vienu konkrētu. E. Pētersons un J. A. Students intereses saista ar uzmanību un emocijām.

E. Pētersons intereses pielīdzina vienaldzības pretstatam, kas zināmā mērā līdzinās pasīvai uzmanībai, tikai interese ir tāds stāvoklis, kur liela nozīme ir jūtām. Jebkurš priekšmets vai objekts, kas saista un veicina tieksmi ar to nodarboties, izraisa ilgstošu prieku, kas sekmē intereses attīstību un veicina intelektuālo izaugsmi un garīgi audzina bērnu (Didaktika, 2000, 210).

Līdzīgu intereses skaidrojumu dod J. A. Students norādot, ka interese, ir tas iekšējais prieks, tīksme, ko pārdzīvojam, vērojot saistošu parādību vai arī kavējoties atmiņās pie patīkamajiem pārdzīvojumiem pagātnē, vai visbeidzot, gaidot ko patīkamu. Vispirms jāmodina interese, jo tad būs arī uzmanība, tomēr jārosina darīt arī neinteresantas lietas. Autors piedāvā dažas metodes, kā audzināt interesi:

- audzināmā izolēšana no traucētājiem, apstākļiem;
- solījuma metodi, kur, mēģinot ierosināt un nostiprināt bērnam interesi, viņam solām kādu dāvanu;
- salīdzinājumu ar citu bērnu, tomēr tā nav īpaši veiksmīga jauniešu periodā (Students *b*, 1998, 151).

Var piekrist E. Pētersonom un J. A. Studentam, jo bērns, kas reiz jau piedzīvojis patīkamas sajūtas, nākamo reizi gaidīs ar īpašu interesi. Katrai apgūstamajai lietai ir jārada patīkamas atmiņas, lai radītu interesi to izzināt arī turpmāk.

I. Arvanova un P. Birkerts intereses saista gan ar uzmanību, gan ar vajadzībām gan emocijām. Intereses pamatā ir cilvēka vajadzības – fiziskās un garīgās. Tās veidojas gan dabiski, gan mākslīgi. Šīs vajadzības rada emocijas, kuru pamatā ir uzmanība. Interese bez vajadzībām, emocijām un uzmanības neveido atziņas, idejas un domas, uzsver P. Birkerts. Autors akcentā, ka interese ir intelekta un emocionāla tieksme, kuru prāts uzskata par jūtu cēloni, jo par ko interesējas cilvēks, to prāts mīl (Birkerts, 1923, 43-44).

Intereses izpaužas darbībā, kas kļūst par lielu, virzošu spēku. I. Arvanova akcentē interešu saistību ar uzmanību, vajadzību un emocijām. Ar uzmanību, jo interese ir tieksme iepazīt kādu objektu, izpētīt to, novērot, uztvert un domāt par to. Ar personisko attieksmi – cik nozīmīgs pētāmais objekts turpmākajā dzīvē un kāda ir emocionālā attieksme pret to. Ar vajadzībām, jo tās veidojas pēc tam, kad apzinās, kāda nozīme ir objektam. Te veidojas vajadzību un interešu mijiedarbība, kas viena otru izraisa un papildina, veidojot no jauna intereses vajadzības. Ar emocionālajiem pārdzīvojumiem – ja tādi ir, kas liecina par interesi, ir

nepieciešamība pēc šī objekta, kas būtu noteiktu emociju ierosinātāji, kā līdzeklis mērķa sasniegšanai. Ar iniciatīvu, aktivitāti un mācību darba rezultātiem – ja būs interese mācību darbā, būs izjūjami šie procesi. (Arvanova, 2004, 58).

Pēc I. Arvanovas interešu saistības iedalījuma, var secināt, ka intereses vēl saistās ar attieksmi un iniciatīvu, kas papildina un paplašina interešu daudzpusību.

Kā norāda A. Ļubļinska, interese vecākā pirmsskolas vecumā pāraug izziņas interesēs, kas bērnam liek manipulēt ar priekšmetiem un to izjaukt. Izziņas interesēm G. Ščukinas skatījumā piemīt vairākas īpatnības. Izziņas intereses izpaužas kā:

- Intelektuāla virzība, meklējot objektā jauno, tieksme iepazīt priekšmetu tuvāk, izpētīt to dziļāk un daudzpusīgāk;
- Cilvēka apzināta attieksme pret savu interešu priekšmetu un pret uzdevumu, kas viņam izvirzīts, lai iepazītu šo priekšmetu;
- Emocionālā nokrāsa. Intereses vienmēr saistītas ar vēlēšanos kaut ko uzzināt, ar meklēšanas prieku, neveiksmju rūgtumu un atklājumu gandarījumu;
- Izpaušme gribas darbībā: intereses virza cilvēka spēkus priekšmeta jaunu aspektu un pazīmju atklāšanai (Ļubļinska, 1979, 338-355).

Analizējot P. Birkerta, J. A. Studenta, V. Zelmeņa, Ļ. Vigotska, P. J. Silvija un citu autoru atziņas par interesēm, to īpašībām un iedalījumiem, var secināt:

- *Interesei piemīt universāla nozīme, kas cilvēka dzīvē ir dabīgais virzītājspēks. Interese savā visvienkāršākā veidā ir tikai abstrakta, kas ietver sevī citu intelekta elementu. Tā piemīt jau agrīnā stadijā. Interese savā būtībā ir spilgtākais izteiksmes līdzeklis, kā sevi izpaust.*
- *Intereses savā būtībā ir komplicētas un tās pamatā ir zināmas jūtas, zināma ideja un zināma tieksme, interese vienmēr aktīva, un tai piemīt vairākas īpašības – intensitāte, ilgums, dziļums un intereses lauks, kur tiek radīta sava nokrāsa un īpatnība.*
- *Intereses ir daudzpusīgas. Pedagogi un psihologi intereses saista gan ar vajadzībām, gan ar uzmanību, gan ar emocijām, kā arī papildina ar attieksmi un iniciatīvu. Interese pamazām pāriet izziņas interesēs.*
- *Intereses pamatā ir cilvēka vajadzības – fiziskās un garīgās. Tās veidojas gan dabiski, gan mākslīgi. Šīs vajadzības rada emocijas, kuru pamatā ir uzmanība. Interese bez vajadzībām, emocijām un uzmanības neveido atziņas, idejas un domas. Interese ir intelekta un emocionāla tieksme, kuru prāts uzskata par jūtu cēloni, jo par ko interesējas cilvēks, to prāts mīl.*

1.2. Interesešu veidošanās un attīstība pirmsskolas vecumā

Interese sāk veidoties diezgan agri un sākumā izpaužas ziņkārības veidā. Jau pirmajā dzīvības gadā bērna uzmanība piesaista spilgti, krāsaini priekšmeti, skaļas skaņas, priekšmetu kustība. Bērns bez aizraušanās uztver šos kairekļus un izrāda vēlēšanos vēl un vēl tos uztvert.

Ikviena darbība sākas ar izaicinājumu, arī mazam bērnam rāpošana un staigāšana ir izaicinājums, bet šis izaicinājums ir interese par apkārtējo vidi. Ļ. Vigotskis izvērsti atklāj, ka kļūstot patstāvīgākam, bērns ar vēl lielāku interesi orientējas vidē un iepazīst atsevišķus priekšmetus. Bērna pašdarbība kļūst par galveno interesi, vēlme pašam visu izdarīt izmantojot visu iespējamo, sniedzot sev bezgalīgu apmierinājumu, atkārtojot procesu vairākas reizes, pašam nesarežģītā darbībā (Выготский, 1991, 122-123).

Jaunākajā pirmsskolas vecumā bērns kļūst apņēmīgāks un viņā mostas vēlēšanās paust patstāvīgumu, tikai viņu nedrīkst steidzināt, kas vēlāk veidojas kā noturīga īpašība – patstāvīgums. Ja bērns netiek steidzināts, viņā nostiprinās iniciatīva. Bērnam jebkurā veidā jāļauj pašam darboties, kas cels viņa pašapziņu, kā arī rosinās interesi turpmāk darboties (Lieģeniece, 1999, 25).

Bērnam no dabas ir dota interese par pasauli sev apkārt. Lai šī interese nezustu un pāraugtu darbošanās priekā un zinātkārē, bet vēlāk izziņas interesē, tā jāstabilizē. Interese kā rosinoša faktora stabilizācijai bērna darbībā, D. Lieģeniece izdala trīs savā starpā saistītus stuktūrelementus. Tie ir:

- Bērna uzmanības noturību;
- Individīda personiskā nozīmīguma un personiskās jēgas aspektus;
- Prieku par paveikto darbu grūtību pārvarēšanā (Lieģeniece, 1999, 93).

Interesešu veidošanās ir saistīta ar bērnu attīstības pakāpi. Šī perioda psihiskās attīstības pamatā ir pārējo attīstības periodu rezultāti. Intereses attīstību ietekmē pozitīvās pieredzes ietekme attiecībā uz darbību un uztver vērtību, un attīstot zināšanas kādā jomā. C. S. Hullemans, O. Gode, B. L. Hendriks un J. M. Harakivics, pētījuši Hidi un Renningera izvirzīto teoriju, kurā viņi raksturo interesešu attīstību. Autori interesešu attīstībā izdala 4 posmus – izraisīšu, uzturošu, veidojošu un attīstošu. Katru no šiem posmiem raksturo šādi:

1. Izraisot situatīvu interesi, šai posmā indivīds var uztvert vērtību darbībā un vēlmi turpināt īstenot darbību, to padziļinot laika gaitā.

2. Uzturot situatīvu interesi, šai posmā situatīva interese saglabājas un indivīds turpina iesaistīties darbībā kā arī saskata tajā vērtību, tad indivīda interese turpina attīstīties.

3. Veidojas individuālā interese, šai posmā turpina iesākto uzdevumu, padziļinot zināšanas un pozitīvo ietekmi, kas rada ilgstošu interesi par darbību.

4. Individuālo interešu attīstība, šai posmā interese attīstās vai padziļinās konkrētā kontekstā, kas ir atkarīga no apjoma, pozitīvas ietekmes un zināšanām, attiecībā uz konkrēto aktivitāti (Hulleman, Godes, Hendriks, Harackiewicz, 2010, 881-882).

A.Markova uzskata, ka jaunākā pirmsskolas vecuma bērniem interese bieži vien ir situatīva, kura uzplaiksnī tikai emocionāli pievilcīgos darbos un situācijās un interese atslābst, kad bērns vairs ar to nenodarbojas, tāpēc šādai interesei ir nepieciešam nepārtraukta stimulēšana no ārienes. Ja bērns labprāt darbojas, tad interese kļūst noturīga un tai netraucē ārējie rosinātāji un traucēkļi (Markova, 1986, 6-17).

Bērns attīstās kā personība, apmierinot savas vajadzības. Kā atzīmē I. Puškarevs un A. Golubeva, tad vajadzības ir bērna un cilvēka apzināta un pārdzīvota nepieciešamība pēc tā, kas uztur viņa dzīvību un veicina viņa personības attīstību, kas savukārt ir bērna attīstības virzītājspēki. Autori norāda A. Maslova vajadzību hierarhijas piramīdu, kurā tiek izdalīti pieci pamatlīmeņi. Cilvēku vajadzības veido hierhija un aktualizējas pakāpeniski viena pēc otras. Lai apmierinātu visaugstāko līmeņa vajadzības, tiek apmierinātas zemākās, sākot ar pamatvajadzībām. Par pamatvajadzību A. Maslovs izvirza fizioloģiskās vajadzības. Šeit tiek runāts par vajadzību pēc uztura, remdēt slāpes un izsalkumu, vajadzība pēc atpūtas, miega, mājokļa. Apmierinot fizioloģiskās vajadzības, bērns spēj izdzīvot un eksistēt. Otrajā līmenī tiek atklāta vajadzība pēc drošības un stabilitātes, saprotot gan fiziskā, gan psiholoģiskā nozīmē. Tā ir cenšanās izvairīties no fiziskām ciešanām, draudiem un briesmām. Bet psiholoģiskā ziņā tā ir vajadzība gūt prieku, izvairīties no nepatīkamiem pārmetumiem. Trešajā līmenī ievieto vajadzību būt piederīgam. Bērns ir sociāla būtne, kas nespēj eksistēt viens, kam nepieciešama sabiedrība. Ikvienam ir nepieciešams tuvs cilvēks, kas mīlēs viņu un atbalstīs. Ceturtajā līmenī tiek izcelta vajadzība pēc cieņas un atzinības. Tā var izpausties, kā vēlme iemantot citu cilvēku atzinību. Gan lielam cilvēkam, gan mazam bērnam ir svarīgs apkārtējo cilvēku vērtējums un atsauksmes, jo tas stiprina viņu pašcieņu. Lai veidotos cieņa pret sevi, cilvēkam jāsasniedz sev uzstādītie mērķi. Ja tie ir sasniegti, tad veidojas lepnums par savām spējām un citu sniegto atzinību. Par visaugstāko vajadzību A. Maslovs akcentē vajadzību pēc izaugsmes, vajadzību sevi apliecināt. Šajā līmeni cilvēki sevi apliecina, izmantojot savas spējas, zināšanas un talantu. Cilvēks tiecas pēc sasniegumiem un panākumiem, lai pierādītu savu personību, savas spējas sev pašam, nevis lai gūtu citu cilvēku atzinību un kaut ko viņiem pierādītu (sk. 2. attēlu).

**2. attēls. A. Maslova vajadzību hierarhijas piramīda
(Puškarevs, Golubeva, 1999, 7)**

I.M. Rubana papildina I. Puškarevu un A. Golubevu, norādot, ka vajadzība kā pašizaugsme ir centrālais jēdziens, kuras mērķis ir palīdzēt attīstīties stiprai personībai. Autore izvērsti skaidro attīstības priekšnosacījumus, uzsverot, ka katrs ir unikāla individuāla vērtība, katrs ir atbildīgs par savu uzvedību un rīcību. Katrs pārvalda savas emocijas un adekvāti reaģē uz citu cilvēku rīcību, spēj mācīties un pilnveidoties no jaunas situācijas, saprotot, ka kļūdīties ir normāla mācīšanas sastāvdaļa. Katrs pats var sekmēt savu izaugsmi, uzņemoties atbildību un saprotot, ka attīstība nekad nebeidzas. I. M. Rubana uzsver, ka pašizaugsme nav rezultāts, bet nepārtraukts attīstības process (Rubana, 2004, 29).

Bērniem ir vajadzība darboties un gūt prieku no tā, kā uzskata I. Plotnieks tad vajadzība pēc jauniem iesaistītiem ir viens no galvenajiem bērna attīstības stimuliem. Šī vajadzība rosina bērna interesi un aktivitāti. Pret jauno, interesanto un neparasto, bērns nevar palikt vienaldzīgs, jo tie paplašina viņa redzesloku, tie sekmē prāta un jūtu straujāku attīstību (Plotnieks, 1988, 32).

Kā tika noskaidrots, tad viena no augstākajām vajadzībām ir pašizaugsme, sevis apliecināšana, tomēr Z. Čehlova pētot A. Ļeontjeva darbu, norāda, ka vajadzība ir kā iekšējās darbības nosacījums, kas virza un regulē darbību. Z. Čehlova atzīmē, ka vajadzības un aktivitātes ciešā savstarpējā saistībā ir ar emocijām (Čehlova, 2002, 12).

Līdzīgās domās ir A. Ļubļinska. Viņa akcentē bērna dabisko vajadzību pēc aktīvas saprātīgas darbošanās. Tā kā rezultāts parasti ir uzskatāms un reāls, tas kļūst īpaši pievilcīgs, kas

bērnos izraisa prieku, tādējādi bērnam rodas vajadzība vispusīgi izmantot savu pieredzi (Ļubļinska, 1979, 107-109).

Kā uzsver D. Lieģeniece, tad bērna vajadzība atkārtot un izjust prieku par savu varēšanu saista ar bērna vajadzību darboties un likt lietā savu neapvaldāmo enerģiju (Lieģeniece *b*, 1995, 21) D. Lieģeniece uzskata, ka bērnus raksturo ārkārtīga emocionalitāte, spēja emocionāli uztvert apkārtējo pasauli (Lieģeniece, 1992, 19). Par interesi liecina – mīmika. Mīmikā intereses kā emocija izpaužas neilgi, apmēram 5 sekundes. Par to var liecināt piepacceltas uzacis, izplestas acis, mute var būt pavērta un ieņemt ovālu formu vai arī tieši otrādi – lūpas sakniebjas. Dažreiz interese izpaužas ar acu skatienu uz objektu. Bērni uztver visu ar savām maņām, un apkārtējā vide to spēj sniegt, jo apkārt ir smaržas, krāsas, skaņas un dažādas virsmas. Šajā vecumā bērnos raisās emocijas ap visu, kas saistās ar pašu paveikto darbu, un pozitīvi emocionālie stāvokļi rada pamatu labvēlīgai attieksmei pret citiem.

Bērns ir aktīvs un darboties gribošs, ja bērns ar īpašu vērību ir pievērsies savam darbam, tad tas viņā ir radījis īpašas emocijas un psihologs P. J. Silvijs saka „interese var būt doma par emocionālo dzirksteli, kas mudina cilvēkus ražot, izklaidēt un īstenot jaunas idejas. Intereses ir zināšanas emocijas” (Silvia, 2008, 63). Maza darbība bērnu var aizvest pie liela darba, kur īstenojas jaunas idejas, tādējādi sev attīstot interesi.

Kā tika noskaidrots, vajadzību pavada emocijas, jo bērna interese izpaužas dziļi emocionālā attieksmē pret apkārtējo vidi, apgalvo A. Ļubļinska, uzsver, ka bērņā ir neremdināma vēlme uzzināt nezināmo, jo vairāk viņš uzzina, jo vairāk aug viņa interese. Tādējādi intereses augšana ir neierobežota, kas savukārt ir svarīgi personības attīstībā (Ļubļinska, 1979, 340).

Bērņā prieks rodas no gandarījuma, ka ir spējis padarīt darbu, kas savukārt rada interesi. Interese formē spējas, savukārt pati attīstošā spēja padziļina un bagātina interesi. Spēju attīstība saistīta ne tikai ar interesēm, bet arī ar darbības motīviem, ar personības pārliecību. Interesei ir stimulējoša ietekme, attīstoties kā motīvam, tā veicina izmaiņas darbības raksturā (Alijevs, 1998, 7).

Kā norāda G. Svence, tad tieši no bērna emocijām un jūtām ir atkarīga bērna mācīšanās un audzināšanas procesa attīstība (Svence, 1999, 89). Tāpēc būtiski ir veicināt bērniem pozitīvu emociju veidošanos, lai sekmētu intereses attīstību, kā arī sekmētu bērna vispārēju intelektuālu attīstību. Pirmsskolas vecumā bērniem ir emocionāli neapvaldītāks raksturs. G. Svence akcentē, ka šajā posmā bērniem ir raksturīgas ambivalentas jūtu izpausmes – vienlaikus bērni var dusmoties un būt līdzjūtīgi (Svence, 1999, 89).

Taču ar emocionālu pievilcību saistītā virzība uz priekšmetu vēl pagaidām „piesaista” uztveri, tai ir pagaidu raksturs, un to varētu nosaukt par priekšinteresi. Pirmsskolas vecumā interese rodas kā relatīvi noturīga attieksme pret emocionāli pievilcīgu darbību, ko regulē priekšstati. Tāda ir izziņas interese, kas izpaužas bezgalīgajos „kāpēc” un „kādēļ” jautājumos. Bērns tiecas izprast parādības, viss jaunais viņu saista un pārsteidz (Kovaļovs, 1967, 85).

J. A. Students interešu pamošanos agrīnā bērnībā saista ar uzmanības koncentrēšanu. Šai vecuma bērns interesējas par visu, kas notiek apkārt. Viss neparastais sagādā interesi un izsauc spilgtu uzmanību. Autors pievērš īpašu uzmanību, ja neparastais nekļūst saprotams, tad bērna interese pāriet baiļu pārdzīvojumā. Viss jaunais modina interesi, viss neizprotamais – bailes (Students *a*, 1998, 79). Pieaugušajam ir daudz jāstāsta bērnam, lai iepazīstinātu ar visu nepazīstamo, īpaši visu notiekošo ārpusaulē, kas bērnam īpaši interesē šajā laika posmā.

V. Golubina pētot Ž. Piažē bērnu attīstības periodus norāda, ka bērna interešu loks paplašinās no 3 gadu vecuma, kad bērns vēl turpina pētīt un eksperimentēt, tādējādi paplašinot savu pieredzi. Šajā periodā bērns ir kļuvis par lielo jautātāju, vērotāju un atdarina apgūto, ar interesi vēro savu tuvējo vidi, tomēr neprot pievērst uzmanību sīkumiem, pieaugušajam ir jārosina bērns ievērot lietas, kas atšķiras no visa apkārtējā, tā bērnam var šķist kā rotaļa. (Golubina, 2007, 166). Pirmsskolas vecumā bieži interese ātri parādās, un ja šajā brīdī ir parādījies kaut kas, kas vairāk piesaista bērnu uzmanību, tikpat ātri arī pazūd, jo tiek aizvietota ar citu interesi.

Pirmsskolas vecumā bērnam vēl dominē netīša uzmanība, kas intensīvi sāk pāriet tīšā uzmanībā. Pilnveidojas uzmanības īpašības – apjoms, koncentrēšanās, noturība, sadalīšanās, pārslēgšanās. L. Prindule norāda, ka bērnu uzmanības koncentrēšanai nepieciešamas rotaļīgas darbības vai emocionāli veidoti uzdevumi, kas palīdzēs koncentrēt uzmanību uz ilgāku laiku, kā arī bērns nespēj veikt vienu darbību ilgstoši, ir nepieciešama veicamās darbības pastāvīga formu maiņa (Prindule, 1994, 112)

Arī V. Hibnere raksturojot uzmanības noturību, skaidro, ka šajā vecumā bērnam dominē emocionālā vai netīšā uzmanība, tāpēc viņi ir aktīvi tikai viņiem interesantās un aizrautīgās nodarbībās (Hibnere, 1998, 110).

Savukārt G. Svence papildinot L. Prindules atziņu, apgalvo, ka uzmanību šajā vecumu reti, kad izraisa iekšējie nosacījumi. Autore uzmanību vairāk saista ar gribas kvalitāti, paškontroles prasmēm un iemaņām socializācijas procesā (Svence, 1999, 86-87).

Grāmatā „Psiholoģija”, kurā, minēta F. Gonoboļina atziņa par uzmanības attīstību, tiek raksturota pirmsskolas vecuma bērnu uzmanība. Norādot, ka pirmsskolas vecumā reizēm tā ir stabila un intensīva uzmanība, kas pakļauta bērnu darbībai, viņi spēj ilgi nodoties rotaļai, kura

viņus interesē, uzmanīgi klausīties stāstu, tomēr arī šādos gadījumos bērniem uzmanība viegli novēršas, ja parādās citi interesanti priekšmeti vai trokšņi. F. Gonoboļins uzsver, ka šajā posmā bērnu uzmanība attīstās rotaļās, kas ir galvenais darbības veids šajā bērnības posmā (Psiholoģija, 1958, 180-181).

Lai veidotu plašas un noturīgas intereses, skolotājam ir tās jāattīsta, kā apgalvo R. Baltušīte, izpētot M. Hanteras un S. Breitas domas mācīšanās rosināšanu, tad to var attīstīt divējādi: 1) parādot aktivitātes nozīmību bērnam, jo katrs bērns ir ieinteresēts par sevi, tādēļ iesaistot bērnu darbā, ir jāveido darbs saistībā ar pašu bērnu, kas kļūst par nozīmīgu un interesantu pamudinājumu mācīties un darboties; 2) radot aktivitātes spilgtumu un atšķirību no tās, ko bērns parasti piedzīvo. Bērnu saista viss jaunais un modernais, tāpēc ļoti bieži skolotājam ir jāseko līdž „modei”, un jādažādo nodarbes, lai ieinteresētu bērnus, jo vienveidība nogurdina bērnu uzmanību (Baltušīte, 2006, 31).

Kā uzskata V. Muhina, tad sākumā bērna uzmanība atspoguļo viņa interesi uz apkārtesošajiem priekšmetiem un to izmantošanas iespējām. Bērns spēj koncentrēties tik ilgi, kamēr interese nepāriet uz citu priekšmetu, tāpēc bērni nespēj ilgstoši nodarboties ar vienu darbību. Pirmsskolas vecuma bērniem ir grūti koncentrēties uz vienveidīgiem un viņiem nepievilcīgām darbībām, tikai tajā brīdī, kad process ir rotaļa vai emocionāls pacēlums bērni spēj koncentrēt uzmanību un veikt darbību (Мухина, 1999, 314-316).

Uzmanība ir apziņas koncentrācija uz esošu vai gaidāmu parādību, kas mūs interesē. J. A. Students, raksturojot uzmanību, izvirza divu veida uzmanības – nebrīvā un brīvā. Nebrīvā uzmanība ir bioloģiska nokrāsa, kas pamostas neatkarīgi no gribas, bet brīvā uzmanība ir cieši saistīta ar interesi, kas izpaužas apzinīgi, jo tā pamatojas uz interesi (Students *b*, 1998, 151).

Lai bērns darbotos ar īstu interesi, bērnam ir jāspēj koncentrēties uz darbību, ko panāk ar emocionāls pārdzīvojums, līdz bērns nonāk pie atziņas, ka ir guvis sev nozīmīgu un svarīgu aktivitāti. V. Zelmenis iezīmē, ka intereses vairāk vai mazāk ir izvēles un rīcības pamatojums. Bez šī viedokļa bērnam neveidotos vajadzība darboties, jo interese nosaka nepieciešamību un rada apstākļus, lai bērnam veidotos emocionāls pārdzīvojums. Kā uzsver V. Zelmenis, lai veidotos intereses ir nepieciešama vērtīborientācijas vadīšana, kas ir motīvu un mērķu korekcija, jo bez tā neveidojas interešu virzība (Zelmenis, 2000, 27-28).

Rosinot un radot bērnam intereses, bērns kļūst patstāvīgāks, un gūtā pieredze paplašina redzesloks. Dz. Albrehta interesi attīstībā ir izdalījusi vairākās pakāpēs. Tās ir:

- Ziņkāre – šī stadija rodas ātri un noteiktos apstākļos, bet strauji izzūd, tā ir situatīva interese. Ziņkāre rada bērniem psihisku ieinteresētības stāvokli;

- Zinātkāre – šai stadijā bērni daudz jautā, izjūt emocionālu pacilātību, kas rada tieksmi uzzināt kaut ko jaunu;

- Izziņas interese – šai stadijā bērniem pašiem rodas vēlme risināt problēmjautājumu.

Visas šīs stadijas cieši saistītas un tās nevar nošķirt kādā konkrētā bērna posmā, kā arī konkrētā bērna darbībā (Albrehta, 2001, 150). Tātad pirmsskolas vecumā bērni iziet cauri vairākām interešu stadijām, kas sākas ar ziņkāri jau agrā bērnībā, kas visas pirmsskolas laikā lēnām pāriet izziņas interesē. Katrs bērns ir individualitāte un arī viņa darbības atbilst viņa interesei un vēlmei izzināt pasauli.

Analizējot J. A. Studenta, Ļ. Vigotska, D. Lieģenieces, A. Markovas, I. M. Rubana, L. Prindules u.c. autoru atziņas par interešu attīstību pirmsskolas vecumā var secināt, ka

- *Bērnā no dabas ir dota interese par pasauli sev apkārt. Lai šī interese nezustu un pāraugtu darbošanās priekā un zinātkārē, bet vēlāk izziņas interesē, tā jāstabilizē. Tiek izdalīti trīs savā starpā saistīti struktūrelementi, kas stabilizē bērna darbību. Tie ir – uzmanības noturība, personiskā nozīmīguma un personiskās jēgas aspekts, un prieks par paveikto darbu.*

- *Bērnā ir vajadzība darboties un gūt prieku no tā. Gūstot jaunus iesaļaidus, bērna interese tiek rosināta un kļūst aktīva. Bērnā svarīgi ir sevi pašapliecināt un nepārtraukti attīstīties.*

- *Interese ir zināšanas emocijas, kas rada emocionālu dzirksteli, mudinot ražot, darboties un īstenot. Par interesi liecina mīmika, kas izpaužas neilgi – piepaceltas uzacis, izplestas acis, mute nedaudz pavērta, ieņemot ovālu formu. Bērns ir ārkārtīgi emocionāls un spēj uztvert apkārtējo pasauli ar visām maņām.*

- *Interesē pamošanās agrīnā bērnībā tiek saistīta ar uzmanības koncentrēšanu. Pirmsskolas vecumā dominē netīša uzmanība, tāpēc nepieciešamas rotaļīgas darbības vai emocionāli veidoti uzdevumi. Bērns spēj koncentrēties tik ilgi, kamēr interese netiek novērsta ar citu priekšmetu.*

1.3. Rokdarbu nozīme bērna attīstībā

Rokdarbu vēsture mijas gadsimtiem tālā pagātnē. Ar to ir nodarbojušies visi un katrā mājā. Daudz ar roku darbu nodarbojās sievietes, darinot apģērbu, adot zeķes, šujot kleitas un bikses. Šo tikumu nodeva arī savām meitām, arī mūsdienās ar rokdarbiem nodarbojas daudz, adījumu un tamborējumu klāsts ir kļuvis ļoti plašs. Arvien plašāk nodarbojas ar pārļošanu, tapošānu, kvilingu un citiem rokdarbu veidiem, kas ļauj atpūsties no ikdienas steigas un radoši nodarboties ar sevis pilnveidošanu. Arī pirmsskolas vecuma bērniem svarīgi ir mācīt rokdarbus, kas viņus bagātinās garīgi, paplašinās viņu redzeslokus un darbības sfēru. Bērni ir ļoti rosīgi un darboties gribīgi, un šajā vecumā bērniem ir īpaši jānodarbojas ar rokdarbiem pilnveidot maņu uztveri un attīstot sevī estētiskās jūtas.

A. Ozoliņa, pētot latviešu rokdarbu vēsturi, uzsver latviešu rakstu zīmes un krāsu gammu, kas tika izmantoti Latvijas novadu tautas tērpos, ko sievietes auda pašu rokām. Adīja rakstainās zeķes un cimdus. Autore aicina mācīt pirmsskolas bērniem saskatīt Latvijas daili, iepazīstināt ar tekstilmākslu un rakstu zīmēm un izskaidrot to nozīmi (Ozoliņa, 1990, 26).

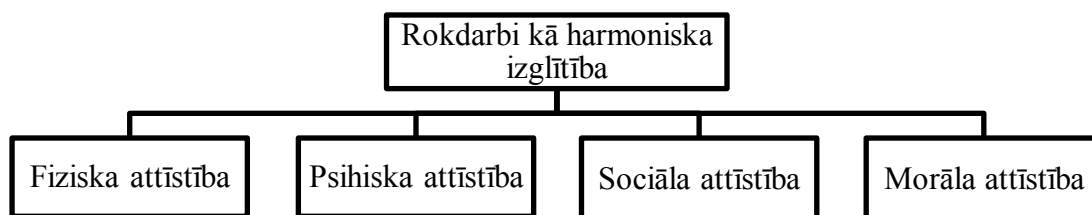
Rokdarbi ir viens no galvenajiem bērna vispusīgas attīstības līdzekļiem. E. Ozoliņa rokdarbu mācīšanā izvirza šādus uzdevumus:

- Lietas gatavošanas vispārēju paņēmieni apguvi;
- Darba iemaņu apguve ar dažādiem materiāliem un darba rīkiem;
- Tikumisko, gribas īpašību veidošanu – prasmi pārvarēt grūtības, padarīt iesākto līdz galam, centību, akurātību;
- Sadarbības prasmju apguvi ar vienaudžiem;
- Estētiskās gaumes veidošanu (Ozoliņa, 1909, 11).

Rokdarbu nozīmi ir akcentējis R. Zeidels, kuru nosauc par izteiksmes līdzekli, ar kuru palīdzību bērns spēj izpausties, kas atbilst bērna galvenajai dziņai – kustību un darbības dziņai. Rokdarbi attīsta radošās spējas, verbālās un neverbālās sazināšanās spējas, pašcieņu, mikro un makromotoriku, kā arī prāta spējas (Zeidels, 1926, 28-29).

A. Grebeža izpētot pēdējās vispārējās izglītības programmas, uzskata, ka rokdarbi harmoniski attīsta bērnu, ko uzsver par kvalitāti, kas atbilst bērna dabai. Tāpēc bērns jāattīsta vienlīdz fiziski, garīgi, arodnieciski un morāliski, ko atklāj 3. attēls (sk. 3. attēlu). Lai bērns fiziski attīstītos, ir jāļauj darboties, veidot, sagraut, kas radīs viņā patīkamas emocijas. Bērnā ir milzīga enerģijas deva, kas prasās darboties, rokdarbi apmierina šo prasību, ļauj fiziski kustēties, kur tiek vingrināti muskuļi un stiprināta nervu sistēma, kas ir galvenais un nepieciešamākais

praktiskajai dzīvei. Rokdarbi attīsta garu – tieši patstāvīgu, jo bērns iemācas stādāt pats nevis atdarināt. Rokdarbos bērns ne tikai redz, dzird, tausta, osta un nogaršo, bet viņš ņem palīgā arī rokas un kājas, ķermeni un galvu, domāšanu un gribasspēku, kas māca novērot, vērtēt, izpētīt, izmēģināt, salīdzināt un izgudrot. Rokdarbi attīsta gaumi, acis un rokas. Rokas attīstīšanai sociālajā dzīvē ir vislielākā nozīme. Bērns labāk iepazīst savas spējas un trūkumus. A. Grebeža izceļ vienu no morāles pamatprasībām – slinkošānu, ko rokdarbi novērš, tādējādi apmierina bērna darbības dziņu, vada uz labo un skaisto, piespiež uzmanīties un koncentrēties, kā arī liek domām raisīties (Grebeža, 1996, 117-119).

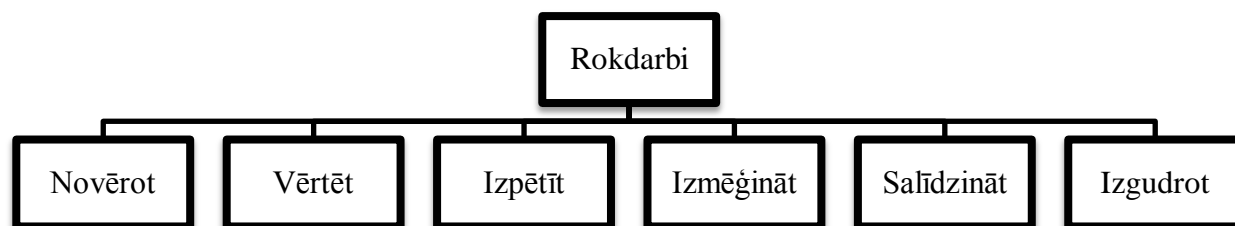

3. attēls Rokdarbi kā harmoniska izglītība

(Grebeža, 1996, 117-119)

Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā rokdarbi tiek raksturoti kā nelielu adījumu, tamborējumu, izšuvumu, mezglojumu un dažādu no auduma, ādas, koka vai cita materiāla veidotu priekšmetu darināšana ar rokām (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīcā, 2000, 149-150). Savukārt Pirmsskolas izglītības mācību satura programmā rokdarbiem tiek izvirzīts mērķis attīstīt iemaņas un prasmes praktiskā darbībā, izmantojot daudzveidīgus materiālus un priekšmetus, izmantojot, tīšanas, vīšanas, siešanas, locīšanas, plēšanas, griešanas un līmēšanas prasmes, kas veicina roku sīkās muskulatūras attīstību un sekmē darba prieku un radošo pašizpaušmi (Pirmsskolas izglītības mācību satura programma, 2012, 17).

Rokdarbos tiek iemācītas dažādas prasmes, kuras sagatavo bērnu turpmākai dzīvei. R. Zeidels un A. Grebeža ir līdzīgos uzskatos un uzsver, ka rokdarbi vislabāk un noteiktāk vada bērnus uz patstāvību, kā attēlots 4. attēlā (sk. 4. attēlu), tad bērns iemācās vērot, pētīt, salīdzināt, ko vēlāk bērns pielieto jau citās nodarbēs un gūst atziņas par apkārtējo vidi (Zeidels, 1926, 19). Tāpat rokdarbi attīsta arī roku veiklību un tausti, kā arī prāta veiklību, attīstot uzmanību, atmiņu, attapību, praktiskumu, pieradina pie domāšanas, paļāvību uz saviem spēkiem, radošumu. pieradina pie kārtības un pacietības. Apmierina bērna tieksmi patstāvīgi kustēties un darboties, sagatavo praktiskai dzīvei (Grebeža, 1996, 119-120).

4. attēls. Rokdarbi kā vērtība bērna attīstībā
(Zeidels, 1926, 19)

Rokdarbos tiek attīstītas arī bērna sensoriskās spējas. V. Golubina, raksturojot sensorisko attīstību, uzsver, ka, galvenais, sensoriskās audzināšanas uzdevums ir attīstīt bērna spēju uztvert un radīt priekšstatu par priekšmetiem un materiāliem, tādējādi radot juteklisko pieredzi un pilnveidojot visu maņu uztveres spējas (Golubina, 2007, 263).

Kā jau tika minēts, rokdarbi attīsta roku veiklību un tausti, arī Al. un A. Dzērvīši norāda, cik vispusīgi rokdarbi attīsta bērnus. Rokdarbos ne tikai attīsta veiklību, pirkstu lokanību, tausti, bet vēlāk jau seko prāta veiklība, kā arī tiek sekmētas novērošanas un salīdzināšanas spējas, kā arī acumēru, formu sajūtu, krāsu harmonijas izpratni. Rokdarbi pieradina pie domāšanas, attīsta uzmanību un atmiņu. Bērns gūst prieku un pašāvērtību uz paša spēkiem, tiek pieradināts pie tīrības, kārtības un pacietības. Rokdarbi nodrošina bērna tieksmi patstāvīgi kustēties un darboties, kā arī sagatavo patstāvīgai dzīvei (Dzērvīši, 1937, 11-12).

Būtisks nosacījums, lai veicinātu rokdarbu nozīmi bērnam un veiksmīgai bērna darbībai ir personiskā vajadzība. Bērns darīs visu, kas viņu interesēs, būs viņam vajadzīgs, personīgi nozīmīgs, kas viņā radīs emocionālu pārdzīvojumu, bet nereti bērnam ir vajadzīgs pamudinājums darīt lietas, kas reizēm nav tik interesants. Kā raksta R. Baltušīte, psiholoģijā izdala divus darbības un aktivitātes rosinātāju veidus: ārējos rosinātājus, tie ir prāta darbību veicinošie un iekšējos rosinātājus, tie ir veidojošie darbības motīvi. Jebkura ārēja ierosināšana darbībai, lai gūtu atbilstošus rezultātus, izmanto, ja tas atbilst bērna vajadzībām. Autore apgalvo, katru vajadzību savā veidā pavada kādas noteiktas jūtas, emocijas, un tās mēdz mainīties. Arī iekšējie rosinātāji aktivizē vajadzības, kuras aktualizējas ārējās rosināšanas ietekmē (Baltušīte, 2006, 15).

Kā otrs svarīgs nosacījums ir, lai bērns gūst prieku par paveikto darbu. A. Ļubļinska uzsver, ka bērnam ir nepieciešama darbošanās. Nav svarīgi ko bērns dara, galvenais, lai tas rosinātu viņu tālākai darbībai. Darbā gūtie reālie rezultāti bērnos izraisa lielu emocionālo pacilātību. Šādas jūtas rodas tādēļ, ka bērni

- redz, ka viņu pūles nav bijušas veltīgas;

- sāk apzināties savus spēkus;
- sāk izjust darba prieku, viņus aizrauj pats darba process;
- iedegas sajūsmā no pieaugušo uzslavām.

Bērns šajā procesā gūst pozitīvas emocijas, patīkamu pārdzīvojumu, kas attīsta darbošanās prieku un ticību saviem spēkiem. Pats svarīgākais, ka bērnam darbojoties, rodas vajadzība izmantot savu pieredzi, fantāziju. Autore atzīst, ka bērna aktīvā darbošanās paver plašas iespējas viņa domāšanas un iztēles attīstībai, kas savukārt ir nesaraucjami saistīts ar interešu veidošanos (Lubļinska, 1979, 108).

Kā trešo no būtiskākajiem nosacījumiem, lai rosinātu bērnu nodarboties ar rokdarbiem, var minēt uzmanības koncentrēšanu. Rokdarbi palīdz attīstīt bērnam sajūtas, jo viņiem ir iespēja darboties ar priekšmetiem un materiāliem. H. Helminga pētot M. Montesori atziņas par sajūtām, skaidro, ka rokas gādā par to, lai izdotos koncentrēt uzmanību. Šī darbošanās rosina intereses, kas turpina koncentrēt uzmanību turpmākai darbībai. M. Montesori uzskata, ka veicot kustības ar rokām attīstās koordinācijas, kas ir iekšējais līdzsvars un attīsta sajūtas (Helminga, 2006, 75).

Grāmatas „Didaktikas” autori min K. Ventcela atziņas par bērna darbību, kurā tiek uzsvērts, ka bērns savā būtībā ir vērotājs un praktiķis. Nodarbības, piemēram, bērnu dārzā ir cieši saistīta ar bērna dzīvi, reālu, ikdienišķu, bet šīs nodarbības skars tieši tos jautājumus, kuri spēj bērnu ieinteresēt. Jo dziļākas saknes būs teorētiskajai interesei saistībā ar praktisko dzīvi, jo dzīvāks un nosvērtāks būs bērns (Didaktika, 2000, 141).

T. Āre uzskata, ka bērns darbā spēj pamodināt sevī meklētāju un pētnieku, kas pūlēsies atrast jaunus veidus kā papildināt savu darbu. Bērna fantāzija veidosies tikpat rosīgi kā sīkie pirkstiņi. Un katrs padarītais darbiņš dos bērnam gandarījumu un ticību saviem spēkiem, kā arī drosmi jauniem izaicinājumiem (Āre, 1992, 4)

Izmantojot drosmi un zināšanas dažādu darbību veikšanai, vienlaikus tiek izkoptas prasmes. L. Priede un D. Vigule atzīst, ka tas nenotiek ātri, bet ilgā un mērķtiecīgā darbībā, kur apgūstāmās prasmes ļauj veikt uzdevumus, ja mainās situācijas. L. Priede un D. Vigule rokdarbos apgūstāmas prasmes iedala šādi:

- Vispārīgās darba prasmes;
- Speciālās prasmes dažādos rokdarbu veidos;
- Sociālās prasmes;
- Intelektuālās prasmes (Priede, Vigule, 2014, 583).

Jaunākajā pirmsskolas vecumā bērni jau ir gatavi vērt un šūt vienkāršas lietas kā krelles un rokassprādzes. Šujot un verot var pagatavot gan skaistas, gan praktiskas lietas. Šī nodarbe bērnam attīsta svarīgas prasmes un iemaņas. Tās ir:

- acu roku koordinācijas iemaņas. Pirmsskolas vecuma bērnam vispirms ir jāapgūst kontrolēt sīko pirkstu muskulatūru, un tad šūšana un vēršana var palīdzēt attīstīt acu roku koordinācijas iemaņas;

- domāšanas prasmes. Visas nodarbības bērnam liek plānot un lemt, kas palīdz bērnam iemācīt risināt problēmas un attīstīt domāšanas prasmes. Brīvi eksperimentējot un novērojot rezultātus, bērns mācās cēloņu un seku sakarības;

- matemātiskās prasmes. Verot krelles vai šujot uz rupja auduma, bērns tiek iesaistīts matemātiskā nodarbē. Bērns pakāpeniski attīsta ne tikai šūšanas un vēršanas prasmes, bet arī attīsta skaitīšanas prasmes un veidot simetrisku darbu (www.preschoolexpress.com)

Tātad var secināt, ka rokdarbi attīsta bērnu harmoniski, apgūstot dažādas prasmes un iemaņas, tāpēc arī materiāliem rokdarbos ir jābūt daudzveidīgiem, lai bērnam mostos vērotājs un pētnieks. R. Zeidels rokdarbos piedāvā izmantot dabas materiālus, dziju, vilnu, papīru, šķēres, vaska krītiņus, audumu un dažādus materiālu atlikumus, ko var siet, pīt, vīt, šūt, līmēt, griezt u.c. (Zeidels, 1926, 28).

Arī K. Tomasone iesaka rokdarbos izmantot dziju, diegus, lentītes, auklas, audumus, ar kuriem bērni var tīt, vīt, pīt un šūt. K. Tomasone norāda, ka aukliņu pīšana bērniem ir aizraujoša nodarbošanās, un darba procesā rodas jaunas idejas paša darināto interesanto aukliņu pielietojumam. Vispiemērotākās pīšanai ir lina diegi un kokvilnas dzija, šis materiāls ir izturīgs un ādai patīkams. Tomēr ir ieteicams izmantot dažāda veida dzijas un diegus, tādējādi bagātinot bērna sajūtas (Tomasone, 2013, 4-6).

Visdažādāko materiālus bērnu mākslinieciskai darbībai – tai skaitā rokdarbos spēj sniegt daba, tikai bērnam ar interesi tā jāvēro, lai spētu radoši izmantot dabas veltes. T. Āre norāda, ja bērns pratīs acis vaļā turēt, tad nepaies garām dabas balvām. Materiālus var vākt arī upmalās, kur aug meldri, niedres un kalves, gliemežvāki un akmentiņi. Visas veidotās lietas izskatīsies visai primitīvi, līdzīgi kā visi bērna darbi, ko viņš dara bez pieaugušā palīdzības, tomēr autore uzsver, ja šajā primitīvā darbiņā būs izteiksme un ideja, tad tur būs iemiesota mazā bērna doma un izjūta (Āre, 1992, 5).

Līdzīgi izsakās G. Bērziņa akcentējot, ka daba piedāvā visplašāko, visdaudzveidīgāko, visinteresantāko un visvieglāk pieejamo materiālu, ko iespējams izmantot darbā ar pirmsskolas vecuma bērniem. G. Bērziņa piedāvā šādus dabas materiālus – čiekurus, kastaņus, zīles, zīļu cepurītes, svaigas un žāvētas lapas, lapu kātiņus, zarus, dažādus augļus un sēkliņas, pupiņas, zirņus, cūku pupas, pupiņu pākstis, smilgas, meldrus, salmus, akmentiņus, mizas, gliemežvākus un daudz citu materiālu (Bērziņa, 2006, 26-27).

L. Priede papildina G. Bērziņu, piedāvājot atbilstošā gadalaikā izmantot tam raksturīgos dabas materiālus, kā arī pievienot papildmateriālu, kas atdzīvinās dabas materiālu. L. Priede akcentē, ka svarīgi aktualizēt katra gadalaika raksturīgākās krāsas, tādējādi bērnam sekmējot krāsu uztveri (sk. 1.tabulu).

1. tabula. Gadalaiku dominējošie dabas materiāli un krāsas (Pēc L. Priede)

Rudens	Dabas materiāli	Koku un krūmu lapas. koku sēklas, augļi, žuburoti zariņi, koku mizas u.c.
	Papildmateriāli	Dzija, vilna
	Krāsas	Dzeltena, oranža, sarkana, zaļa
Ziema	Dabas materiāli	Čiekuri, smilgas, salmi, niedri, sausie ziedi, bišu vasks
	Papildmateriāli	Dzija, kārsums, vilna, sintapons
	Krāsas	Dažādu toņu un faktūru zila un balta
Pavasaris	Dabas materiāli	Pūpoli, klūgas, izpūstas putnu olas, olu čaumalas, putnu spalvas, salmi, meldri u.c.
	Papildmateriāli	Dzija, kārsums, vilna
	Krāsas	Dažādu toņu un faktūru dzeltena, gaiši zaļa

Dabas materiāli ir laba glabātuve fantāzijai un iztēlei, atklāj E. K. Guljans un I. J. Bazika. Ja to apvieno ar roku veiklību un praktiskumu, tad to visu var atdzīvināt, iedot otru dzīvību. Darbs ar dabas materiāliem palīdz mazos „kāpēcīšus” ievirzīt pašmāju dabas darbnīcā, kur saglabājusies dabas smarža (Гульянц, Базик, 1991, 3-4).

I. Kupča un I. Vītoliņa akcentē darbošanās ar dažādiem materiāliem nozīmīgumu bērna attīstībā. Šos materiālus var iepazīt apskatot, izpētīt, spēlējoties ar tiem. Pedagoģa uzdevums ir rosināt bērnu, lai viņš pats atklāj netradicionālo materiālu īpašības, atrod atbildes uz jautājumiem: Kur es varētu šo materiālu izmantot? Kādā krāsā tas ir? Vai materiālu var salocīt, sapīt, pielīmēt utt. Tad, kad iepazīšanās ar materiālu ir notikusi, katrs bērns var mēģināt kaut ko izveidot no tā. Tas var būt turpinājums bērna centieniem izpētīt materiālu īpašības. Bieži vien materiāls „saka priekšā”, ko no tā veidot. Spēlējoties ar to, bērnam pašam rodas idejas, ko izgatavot. Katram materiālam – kociņam, ēveļskaidai, čiekurus, akmenim, gliemežvākam – ir pašam sava, īpašā forma, kura var rosināt bērnu realizēt tai atbilstošu ideju. Dažkārt par tēlu var

kļūt kāda dabas forma bez īpaša papildinājuma ar detaļām, apgleznota vai savienojumā ar citiem materiāliem (Kupča, Vītola, 1998, 32). Darbojoties ar dabas materiāliem, bērns izgatavos tikai savu oriģinālo darbu, jo nav iespējams pagatavot divus vienādus darbus. Ar katru reizi radīsies jaunas krāsu gammas, mainīsies formas, kompozīcijas elementu struktūra. Jo ikkatrs čiekurs, rieksts, salmi, akmeņi un lapas ir dažādi (Нагибина, 1997, 5).

Analizējot E. Ozoliņas, R. Zeideļa, Al. un A. Dzērvīšu, A. Ļubļinskas, T. Āres un citu autoru atziņas par rokdarbu nozīmi bērnu attīstībā, var secināt

- *Rokdarbi ir izteiksmes līdzekļi, ar kuru palīdzību bērns spēj izpausties un harmoniski attīstīties, kas atbilst bērna galvenajai dziņai – kustību un darbības dziņai. Rokdarbi attīsta radošās spējas, verbālās un neverbālās sazināšanās spējas, pašcieņu, mikro un makromotoriku, kā arī prāta spējas. Rokdarbi sekmē patstāvīgumu, centību, gaumi, sadarbības un saskarsmes prasmes. Tiek sekmēts radošums, koordinācijas attīstība, intelekta un psihiskie procesi. Rokdarbos pilnveido visu piecu maņu uztveri – redze, dzirde, tauste, oža, garša.*

- *Lai veicinātu rokdarbu nozīmi bērna attīstībā, ir jāievēro trīs būtiski nosacījumi, tie ir – personiskā vajadzība, bērns darīs visu, kas viņu interesēs, būs viņam vajadzīgs, personīgi nozīmīgs, kas viņā radīs emocionālu pārdzīvojumu; gūst prieku, kur bērns gūst pozitīvas emocijas, patīkamu pārdzīvojumu, kas attīsta darbošanās prieku un ticību saviem spēkiem; uzmanības koncentrēšanu, darbošanās rosina intereses, kas turpina koncentrēt uzmanību turpmākai darbībai.*

- *Rokdarbos plaši izmanto dabas materiālus, dzijas, vilnu, audumu, papīru, materiālu atliekas u.c. Rosinot bērnus tos pētīt un iepazīt, bērns apgūst siet, griezt, pīt, vīt, šūt, līmēt, plucināt u.c.*

1.4. Skolotājs – intereses rosinātājs rokdarbos

Katrs bērna posms ir neatkārtojams un īpašs. Katrā no šiem posmiem bērnā attīstās psihiskie procesi un intelektuālie procesi, kur viena no pamatīpašībām ir interese. Skolotājam strādājot, ar bērnu ir jāpārzina, kā intereses veidojas un kā tās veiksmīgāk attīstīt, lai bērns augtu daudzpusīgs, un izjustu emocionālu pacilātību, vajadzību darboties un spētu koncentrēt uzmanību konkrētam darbam.

Skolotājam ir būtiska loma bērna dzīvē, ne tikai saskarsmē, bet arī personības veidošanā. Skolotājas ir paraugs bērnam, tāpēc visu ko dara skolotāja, bērni atkārto. Ja skolotāja vēlas, lai bērns iemācas griezt ar grieznēm, tad skolotājai pašai tas ir jādara, tāpat ar tikumisko audzināšanu. Ļoti svarīgi ir radīt ap bērniem tādu vidi, kas palīdz bagātināt bērnu sajūtas, viņu sensoro pieredzi. Lai bērniem pirmie priekšstati par šo pasauli būtu dzīvi un patiesi, tad videi, kurā viņi aug, jābūt dzīvai, dabiskai.

D. Vigule citē K. Dēķena sacīto par skolotāja saskarsmi ar bērnu „Cilvēkam, kurš ir saskarsmē ar bērnu, jāzin, ka viņš atrodas saiknē ar vērtību un kā garīga būtne mazais ir jau personība ar savu iekšējo būtību, kura ir respektējama un cienījama” (Vigule, 1998, 15).

Svarīgi, lai grupā būtu daudz dažādu materiālu, kurus bērns var izmantot pēc saviem ieskatiem. Lai veicinātu bērnu radošo darbību, skolotājam ir jābūt labvēlīgam, iejūtīgam, jāpārzina bērnu attīstības likumsakarība, jājūt bērna intereses un prasības. V. Hibnere uzskata, ka skolotājam jābūt ar dzīvu un aktīvu raksturu, ar humora izjūtu, jābūt elastīgam, gatavam uz sadarbību, ar radošu, netradicionālu domāšanu, ar lielu interešu un iemaņu apjomu. Skolotājam vēlams būt labā garastāvoklī, viņam jābūt sirsnīgam, iecietīgam un empātiskam kontaktā ar bērniem, iejūtīgam, labestīgam, ikviena bērna personību saprotošam, turklāt viņam jāpauž cieņa pret katru bērnu. Skolotājam ieteicams sekmēt bērna pārdzīvojumu izteikt radošā darbā, ar šo darbu izrādīt savu personisko attieksmi pret noskaņām dabā un sociālajā vidē (Hibnere, 1998, 16).

L. Žukovs min F. Ā. Dīstervēga atziņas par skolotāja un mācīšanas darbu. Skolotājam ir jāpārzina – bērna dabiskās attīstības posmu, viņu priekšstatus un jēdzienu apjomu. F. Ā. Dīstervēga uzsver „Galvenokārt, nesteidzieties pamatu apgūšanā.” Ir nepieciešams mācīt pamazām, uzskatāmi, atbilstoši dabai, tad bērns nezaudēs interesi un gūs prieku par paveikto darbu. Bērni ir jā māca aizraujoši un interesanti (Žukovs, 1999, 170-171).

Līdzīgi tiek minēts grāmatā „Pedagoģijas vēsture”, kur Dž. Loks skaidro atziņu par skolotāja lomu bērna attīstībā norādot, ka skolotājam ir jāmodina bērnā interese, jāattīsta

zinātkāre, tātad nodarbībām jābūt bērnam saistošām un interesantām. Dž. Loks uzsver, ka skolotājs ir galvenais virzītājs, kas bērnam liks tiekties uz jauno, taču tajā pašā laikā bērns ir jāpieradina pie neinteresantām lietām. Skolotājam ir plaši jāizmanto bērna ziņkārība, jo no tās izaug tiekšanās pēc zināšanām un tā bērnam ir neizsīkstoša, ja viņā ir modināta interese un viņa vajadzības nav atstātas novārtā (Pedagoģijas vēsture, 1968, 42).

Lai panāktu skolotāja un bērna sadarbību un saskarsmi, uzsver V. Hibnere, pēc jebkura darba skolotājam ir jāuzklausa visi bērni, katram veltot uzmanību, pasakot kaut ko patīkamu, cenšoties panākt, lai katrs bērns pēc savas izteikšanās gūst gandarījumu, prieku un vēlētos to darīt arī turpmāk (Hibnere, 2000, 245).

Pirmsskolas vecumā, kad bērns kļūst par lielo „kāpēcīti” skolotājam, bērns ir jāatbalsta, un jāmudina pašu meklēt jautājuma atrisinājumu, ja ar savām atbildēm virza bērna domu uz jaunu viņam veicamu uzdevumu sastādīšanu un atrisināšanu, tad veidojas personības vērtīgākās iezīmes – zinātkāre, vērīgums, novērošanas spējas – šīs personības īpašības bērna aktivitāti virza pa skaidru izziņas interešu ceļu (Lubļinska, 1979, 339).

Grāmatas „Didaktika” autori min K. Ušinska atziņas par skolotāja darbību. Autors uzskata, ka, lai bērns aktīvi darbotos, viņa uzmanība ir jāieaudzina lēnām, ko panāk ar darbības atdzīvināšanu, jo tikai no skolotās ir atkarīgs vai bērns būs ieinteresēts darboties (Didaktika, 2000, 120).

Lai radītu bērnos interesi par rokdarbiem, darbs jāsāk ar savstarpējās uzticēšanās radīšanu un saskarsmes veidošanu vēl pirms darba uzsākšanas. Ir jāievēro daži visnotaļ vienkārši noteikumi: jārada patiesa interese par bērnu, vairāk jāsmaida, jābūt par to, kas interesē bērnu. Svarīgi ir bērnu atbalstīt katrā viņa darbībā, ir jāļauj bērnam izpausties, kā arī ir svarīgi uz klausīt bērna domas par iecerēto un rezultātu. Nav ieteicams aizrādīt bērnam par viņa darba kvalitāti, vai noniecināt, ka darbs ir neglīts, tādējādi izdzēšot bērnam vēlmi darboties. Skolotājam ir pienākums ievirzīt bērnu radošā darbībā, palīdzēt viņam izpausties un izteikties, un celt bērna vērtību (Frīdenberga, 2003, 7).

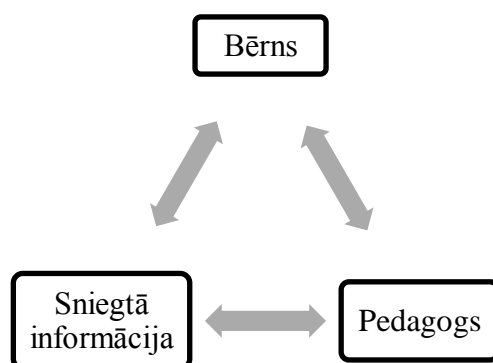
Skolotājam ir jādod bērnam tādi darbi, kuri viņam ir pa spēkam un lai tas ierosinātu tālākai darbībai, ja tas tiek pasniegts pareizi, tad bērns ar koncentrētu interesi un uzmanību šo darbību paveiks līdz galam un tikai tad bērnam modīsies prieks un lepnums un reizē arī skaistuma un kārtības sajūta, uzskata A. Dauge (Didaktika, 2000, 195).

Dažkārt rokdarbus vēlams organizēt rotaļu veidā ar sižetu, kur aktīvu darbību ņem arī pedagogs. L. Žukovs min F. Frēbeļa atziņu par skolotāja darbību, norāda, ka skolotājam jāattīsta iedzimtās spējas. Bērnodārzā bērni jāiesaista dažādās nodarbībās, jāattīsta viņu ķermenis, jāvingrina bērnu spējas. Tam jānotiek nepiespiestu rotaļu veidā (Žukovs, 1999, 164). Rotaļa rada

bērnām emocionālu komfortu, līdzsvaru, apmierinājumu, prieku, brīvības un drošības sajūtu. Tomēr bērni ir jāmača darīt arī neinteresantas nodarbības. Cenšoties rosināt interesi par neinteresantu nodarbi, skolotājam ir jāpārzina bērna psihe un tā sociālā apkārtnē, kurā bērns dzīvo, lai spētu saistīt šo nodarbi ar bērnam interesantām lietām. P. Birkerts piedāvā saistīt un asociēt neinteresantas nodarbības ar tādām, kas bērnam ir interesantas un nozīmīgas, kā arī personīgi vajadzīgas (Birkerts, 1923, 52)

Tātad skolotāja loma bērna dzīvē ir nozīmīga, jo skolotājs virza bērnu uz darbību kā arī uzklausa bērna viedokli. Tikpat svarīga ir arī vide, kurā bērns atrodas. Pēc M. Montesori uzskatiem – vide ir jāveido tā, lai bērns visur sajūtu aicinājumu darboties līdz dzīves organizēšanā un vienlaikus attīstīt savu individualitāti (Helminga, 2006, 24).

Pedagogs veido vidi apzinoties audzināšanas mērķi un ņemot vērā bērna vajadzības, intereses, kurā ir elementi, kas sekmē bērna psihisko attīstību. D. Lieģeniece atklāj, ka pedagoģisko procesu raksturo trīsstūris „bērns – pedagogs – sniegtā informācija” visu elementu mijiedarbība, shematiski attēlots 5. attēlā (sk. 5. attēlu). Pedagoģi strādā bērncentrēti un sniedz to informāciju, kas bērnam ir saistoša un interesējoša, lai bērns varētu pētīt, vērot un izmēģināt praktiskā darbībā. Pedagoģi veidojot vidi, ievēro, lai bērns caur to saprastu pasauli.

5. attēls. Mijiedarbība starp pedagoģu, bērnu un informāciju (Lieģeniece, 1995)

V. Golubina uzsver, ka pirmsskolēnu grupas videi ir jābūt pedagoģiski pamatotai, ir jārada optimāli apstākļi, lai veicinātu attīstību un bērns spētu atrast savām vēlmēm piemērotu nodarbi, saņemot verbālu izziņu. Vide jāveido tā, lai bērnam būtu iespēja darboties gan vienam, gan kopā ar citiem un spētu paplašināt bērnu interešu loku un vairot zinātkāri (Golubina, 2007, 151). Mijiedarbībā ar vidi bērns saņem informāciju un atbalstu savai attīstībai, tomēr viņa darbībai ir nepieciešams ierosinājums, lai vides radītie iespāidi kļūtu par bērna attīstības papildinātāju. Šādai darbībai ir nepieciešami emocionāls pārdzīvojums, lai rastos interese darboties (Lieģeniece, 1999, 49). I. Jurgena, papildinot D. Lieģeneci, uzsver, ka skolotājs ir

vides daļa, palīgs un pastiprinātājs bērna vērtību veidošanās procesā, iedzīvinot materiālās un garīgās kultūras vērtības (Jurgena, 2002, 15).

Bērns attīstās darbībā, tāpēc vide ir atkarīga no bērna vecuma, interesēm un vajadzībām, akcentē D. Lieģeniece. Tātad saturiskās prasības priekšmetiskai videi izriet no bērnu darbības un vajadzības īpatnībām. Videi ir jānodrošina bērniem iespēju apmierināt vajadzību pēc fiziskās aktivitātes, jaunrades, intelektuālās darbības utt. Vides materiālā bāze tiek veidota, ievērojot galveno darbības veidu īpatnības, lai bērns spēj rotaļāties un manipulēt ar priekšmetiem (Lieģeniece *a*, 1995, 10)

Patstāvīgai iniciatīvai un sensoriskās attīstības nodrošināšanai, pirmsskolas grupiņas ir interešu stūrīši, kuros bērns var pašrealizēties. Rokdarbu stūrītī ir jābūt pietiekami plašam materiālu klāstam, kurā ietilps šķēres, dažādas lupatiņas, stieplītes, diegi, dzijas, vilnai, vatei u.c. materiāli, kuri rosina bērnus darboties (Golubina, 2007, 197-198).

Analizējot V. Hibneres, L. Žukova, A. Ļubļinskas, B. Frīdenbergas, P. Birkerta, D. Lieģenieces u.c. autoru atziņas par skolotāja lomu kā intereses rosinātāju rokdarbos var secināt:

- *Skolotājam jābūt aktīvam, ar humora izjūtu, elastīgam, sadarboties gribošam, ar plašu redzesloku un plašu interešu daudzpusību. kontaktā ar bērniem jāpauž cieņa, jābūt sirsnīgam, iecietīgam, iejūtīgam, labestīgam, saprotošam. Skolotājam nodarbības jāveido atbilstoši bērna vecumam, saistošām un interesējošām, liekot bērnam tiekties uz jauno un nezināmo. Bērni jāuzslavē, jāatbalsta, jāvelta liela uzmanība bērna personībai, kā arī jārada prieks.*

- *Nav ieteicams aizrādīt bērnam par viņa darba kvalitāti, vai noniecināt, ka darbs ir neglīts, tādējādi izdzēšot bērnam vēlmi darboties. Skolotājam ir pienākums ievirzīt bērnu radošā darbībā, palīdzēt viņam izpausties un izteikties, un celt bērna vērtību.*

- *Videi jābūt pedagoģiski pamatotai, jāveido tā, lai bērnos radītu interesi un rosinātu darboties. Saturiskās prasības priekšmetiskai videi izriet no bērnu darbības un vajadzības īpatnībām. Videi ir jānodrošina bērniem iespēju apmierināt vajadzību pēc fiziskās aktivitātes, jaunrades, intelektuālās darbības utt. Vides materiālā bāze tiek veidota, ievērojot galveno darbības veidu īpatnības, lai bērns spēj rotaļāties un manipulēt ar priekšmetiem*

2. Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rokdarbos veidošanās izpēte un analīze

2.1. Pētījuma metodoloģiskais pamatojums

Jebkura pētījuma veikšana ir sistemātiska, plānota, mērķtiecīga un paškritiska darbība. Pētījuma plānošanā un īstenošanā izdala vairākus posmus, un tie ir – pētījuma idejas formulēšana, pētījuma plānošana, literatūras apskata veidošana, pētījuma metodoloģijas izstrāde (Mārtinsone, 2011, 131).

Lai pārbaudītu izvirzīto hipotēzi – jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rosināšana rokdarbos tiek sekmēta, ja:

- tiek piedāvāti daudzveidīgi materiāli;
- tiek saņemts skolotāja emocionāls un praktisks atbalsts.

Tika veikts empīriskais pētījums, kurš ietver:

- pētāmās grupas bērnu raksturojumu;
- individuālas sarunas ar bērniem;
- praktisko darbu ar bērniem;
- iegūto rezultātu analīzi.

Lai veiksmīgi tiktu īstenots izvirzītais mērķis un uzdevumi, tika izzinātas iespējamās, nodēriņākās un sekmīgi pielietojamās pētīšanas metodes, izzinot teorētisko literatūru.

Literatūras analīze – zinātnisko materiālu izpēte, izmantojot un pilnveidojot jautājuma izpētes atsevišķus veidus un paņēmienu: galvenā izdalīšana un vispārināšana, salīdzināšana, struktūras un pretrunīgo pušu, cēloņu, seku sakarību noteikšana (Jurgena, 2002, 44). Autore šo metodi izmanto 1. nodaļā, lai izzinātu dažādu autoru atziņas par intereses attīstību un nozīmīgumu cilvēka un pirmsskolas vecuma bērna attīstībā, par rokdarbu nozīmi bērna attīstībā un skolotājas lomu intereses rosināšanā.

Novērošana – pētāmo parādību speciāli organizēta uztvere. Būtiskā un raksturīgā atlasīšana no iegūtās informācijas, vispārīgā un konkrētā saskatīšana (Jurgena, 2002, 45). Novērošana ir pētīšanas metode, kas ļauj analizēt sociālo pasauli no „ārējā skatījuma” perspektīvas. Novērojot tiek identificētas un fiksētas parādības un procesi, pamatojoties uz to izpausmēm un izplatību. Pētnieciskā novērošana ir fokusētāka un sistemātiskāka. Pētniekam ir jādefinē, ko viņš vēlas novērot un kā viņš to fiksēs. Novērošanu var veikt, pētniekam aktīvi iesaistoties novērojamā procesa norisē vai būt neitrālam ārējam vērotājam, neiejaucoties procesā.

Saskarsmē ar pētāmajiem, pirms novērošanas var sniegt pilnīgu informāciju par novērojamo fokusu vai veikt novērošanu pilnīgā skaidrojuma trūkumā. Novērošanu var veikt dabiskā vidē vai laboratorijas apstākļos. Novērojumu fiksēšanu var veikt pierakstot vai fiksējot audio vai videoierakstos (Mārtinsone, 2011, 182-186).

Darba autore minēto metodi izmantoja, lai novērotu pētāmās grupas bērnus, izveidojot bērnu raksturojumu, novērojot, kas bērniem interesē brīvajos brīžos un ko bērni izvēlas darīt rokdarbu stūrītī.

Pedagoģiskais izmēģinājums (eksperiments) – pētnieka aktīva līdzdalība situācijā, realizējot mērķtiecīgu manipulēšanu vienā vai vairākos mainīgos faktoros, reģistrējot atbilstošas izmaiņas objektā (Jurgena, 2002, 56).

Autore šo metodi izmantoja 2.3. nodaļā, kurā tika veikts praktiskais darbs ar bērniem rokdarbos.

Datu ievākšana un analīzes veikšanas sākumā jāveic statistiskā novērošana, kuras mērķis ir iegūt sākotnējo informāciju par pētāmās parādības atsevišķām vienībām. Tai jābūt pēc iespējas pilnīgai, sistemātiskai, pareizai. Pirms datu ievākšanas jāizvirza pētījuma mērķis, jāizstrādā datu ievākšanas plāns. Rezultātā iegūst informāciju, kura ir izejmateriāls turpmākai analīzei (Ievads pētniecībā, 2002, 193). Kā norāda K. Mārtinsone, datiem, kuri netiek apstrādāti, salīdzināti un attiecīgi noformēti nav gandrīz nekādas vērtības. Dati var tikt ievākti atkārtoti – divas vai trīs reizes. Šajā gadījumā dati katru reizi tiek ievākti no vienas un tās pašas pētāmās grupas. Šāda metode ļauj analizēt pārmaiņas indivīda līmenī, kas citā gadījumā paliek apslēptas (Mārtinsone, 2011, 66).

Autore veica datu ievākšanu, veicot praktisko darbu. Dati tika fiksēti, fotografējot rokdarbu nodarbības. Dati tiek ievākti pētījuma sākumā un pētījuma beigās, veicot salīdzinājumu un analīzi par intereses attīstību.

2.2. Pētāmās grupas bērnu raksturojums

Autore savu pētījumu veica Jelgavas novada „X” skolas, pirmsskolas grupā, kurā piedalās 6 bērni, 3 meitenes un 3 zēni, šie bērni apmeklē regulāri pirmsskolas grupu.

Lai izzinātu intereses izpausmi rokdarbos, balstoties uz teorētiskajām atziņām tika izstrādāti šādi kritēriji (sk. 2. tabula):

- vēlas atkārtot darbību;
- strādā ar prieku;
- pieaug uzmanības noturība.

2. tabula. Intereses veidošanās kritēriji un to rādītāji.

Kritēriji	Kritēriju rādītājs (līmenis)		
	Augsts līmenis (3 balles)	Vidējs līmenis (2 balles)	Zems līmenis (1 balle)
Vēlas atkārtot darbību	Vienmēr atkārtot darbību gan nodarbībā, gan pēc tās.	Reti atkārtot darbību, dažreiz atkārtot pēcpusdienā.	Neizrāda vēmi atkārtot darbību nodarbības laikā un pēc nodarbības.
Strādā ar prieku	Darba laikā pauž emocijas, dažādas mīmikas, izplestas acis, piepaceltas uzacis, pavērta mute, izsaka savas emocijas vārdos.	Darba laikā vērojama neliela emociju izpaušana – tikai acu skatā vai pavērta mute, vai izsaka savas emocijas vārdos.	Darot darbu negūst prieku, dusmojas, izrāda bailes, nevēlas darboties.
Pieaug uzmanības noturība	Spēj koncentrēt uzmanību visas darbības laikā.	Spēj koncentrēt uzmanību uz noteiktu brīdi, bet ne līdz darbības beigām.	Ar grūtībām koncentrē uzmanību darbībai vai uzmanību viegli novērš cita darbība.

Lai izveidotu bērnu individuālos raksturojumus, bērni tika novēroti nodarbībās, rotaļās un patstāvīgajā darbībā.

Ētisku iemeslu dēļ bērnu vārdi tika mainīti.

Roberts – mierīgs, kluss zēns. Labprāt spēlējas ar grupiņas biedriem, iesaistās rotaļās. Zēnam patīk spēlēties ar rotaļu mašīnām un likt puzzles. Ļoti uzmanīgs ir ar jaunām situācijām, tomēr gatavs darboties, ja ir ieinteresēts. Patīk darboties ar jauniem materiāliem, spēj ilgstoši koncentrēt uzmanību, dažreiz atkārtoto darbību vairākkārt. Zēnam svarīga ir uzslava un apliecinājums, ka ir paveicis darbu. Mākslas centrā bieži izvēlas vērt pogas un pārles, retāk dziju. Savērtās pārles un pogas veido kā krelles un vēlas dāvināt māmiņai.

Ēvalds – ļoti aktīvs un draudzīgs zēns. Jūtas drošs jebkurā situācijā. Zēns labprāt spēlējas ar zēniem un meitenēm. Ar zēniem spēlējas konstruēšanas centrā. Labprāt liek puzzles, tin kamoliņu. Zēnam patīk spēlēties arī ar meitenēm leļļu stūrītī, barot lelles ar pupiņām. Ar lielu interesi un pacietību sver, šķiro, ber un pārber pupiņas. Ļoti patīk griezt ar šķērēm papīru un dziju. Ēvalds bieži izvēlas šūšanas materiālus un izmanto tos rotaļās. Zēnam interesē viss jaunais, un ar lielu uzmanību vēro un atkārtoto darbību. Ēvalds strādā ar lielu prieku un vienmēr pauž savas emocijas, mēģina tās izteikt vārdos.

Gabriela – ļoti klusa, mierīga meitene. Labprāt darbojas ar sīkiem priekšmetiem, mazām rotaļlietām, bieži ir līdz savas mazās lellītes, kinder mantiņas, kuras tiek kārtīgi uzmanītas, labprāt dod arī citiem spēlēties ar savām mantām. Meitene darbus dara lēni, tomēr akurāti, ja darbiņš ir izraisījis prieku, tad vēlas atkārtot darbiņu. Jūtas pacilāta, kad uzslavē. Mākslas centrā bieži izvēlas pārles, mazos čiekurus un vilniņu. Rokdarbu nodarbībā meitene kļūst nepārliecināta par sevi, tāpēc nepauž emocijas, neizrāda prieku.

Džeina – mierīga, draudzīga, klusa meitene. Bieži spēlējas ar lellēm, ģērbj un baro tās. Patīk darboties ar dabas materiāliem – lapām, pupām, čiekuriem. Neilgu brīdi var spēlēties ar manna, zīmēt tajā, atveidot nelielu pedagoga stāstījumu. Patīk darboties ar pērlītēm, šūšanas materiālu, tīt kamoliņus. Ļoti reti meitene atkārtoto darbību. Netika novērots, ka meitene atkārtotu darbību pēc nodarbības vai vēlāk. Meitene neizrāda emocijas darbojoties nodarbībā, vēlas ātri beigt darbu, reizēm nepabeidz darbu, tomēr pēc kāda laika vai pēcpusdienā turpina iesākt darbu, to pabeidzot.

Toms – skaļš un aktīvs zēns. Grūti koncentrēt uzmanību. Patīk spēlēties ar rotaļu mašīnām. Nelabprāt iesaistās rotaļās, ātri nogurst un sāk dusmoties. Reti draudzējas ar citiem bērniem. Jūtas ieinteresēts uz jaunu darbību, tomēr uz ļoti īsu laiku, nevēlas pabeigt iesākt darbu. Toms neilgu brīdi rotaļājas ar zīlēm, kastaņiem un čiekuriem, beidzot rotaļu nesakārto aiz sevis. Reti gūst prieku no darbošanās ar pupām. Toms nemēģina atkārtot darbību.

Keita – droša, aktīva un draudzīga meitene. Bieži uzturas leļļu stūrītī, patīk ģērbt un pārgērbt lelles, arī pašai patīk pucēties pie spoguļa un likt krelles. Meitene ir aktīva arī citos aktivitāšu centros, labprāt spēlējas ar zēniem konstruēšanas centrā. Bieži rotaļās izmanto dabas

materiālus – zīles, kastaņus, čiekurus, arī pupas. Ar lielu uzmanību un interesi vēro jaunas situācijas un materiālus. Labprāt dara darbiņus, bet nemēģina tos atkārtot.

Nemot vērā autores novērojums par bērnu darbību, kas pauž viņu intereses, tika izveidota tabula (sk. 3. tabulu), kas atklāj bērnu intereses pēc kritērijiem pētījuma sākumā.

3. tabula. Bērnu intereses novērtējums pētījuma sākumā.

Bērna vārds	Kritēriji			Kopā
	Vēlas atkārtot darbību	Strādā ar prieku	Pieaug uzmanības noturība	
Roberts	2	1	3	6
Keita	1	1	2	4
Ēvalds	2	3	2	7
Gabriela	2	1	1	4
Džeina	1	1	1	3
Toms	1	1	1	3
Kopā	9	8	10	

Rādītāji: 3 – augsts līmenis, 2 – vidējs līmenis, 1 – zems līmenis

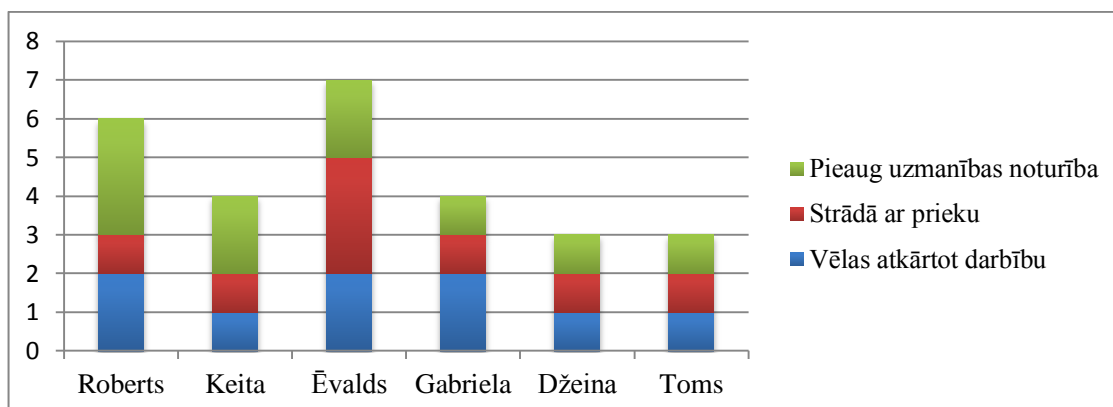
Apkopojot kritēriju rādītāju iegūtos punktus, var secināt, ka pētījuma sākumā pētāmās grupas bērniem ir zems līmenis emociju izrādīšanā, neizsaka savas emocijas vārdos, neizrāda prieku par paveikto darbu. Tikai Ēvalds pauž prieku par paveikto darbu gan emocijās, gan vārdos. Bērni reti vai nemaz neizrāda vēlēšanos atkārtot darbību nodarbības laikā vai savā patstāvīgajā darbībā. No izstrādātajiem kritērijiem, pētāmās grupas bērniem, pētījuma sākumā, visvairāk punktu ir uzmanības noturēšanas kritērijam. Trīs bērni nespēj koncentrēt uzmanību līdz darbības beigām vai arī viņu uzmanība tiek novērsta.

Izvērtējot katra bērna individuālo intereses attīstību, var konstatēt, interešu attīstības līmeni pēc iegūto punktu skaita, ko atspoguļo 4. tabula (sk. 4. tabula).

4. tabula. Interešu attīstības līmeņi pēc iegūtajiem punktiem.

Punktu skaits	Interešu attīstības līmenis
9	Augsts
5 – 8	Vidējs
0 - 5	zems

Bērnu intereses attīstības līmeni uzskatāmi atspoguļo to diagrammā (sk. 6. attēlu).

6. attēls. Bērnu intereses attīstības līmenis pētījuma sākumā

Pēc apkopotajiem rezultātiem, var secināt, ka augsts intereses attīstības līmenis ir diviem bērniem **Robertam** un **Ēvaldam**. **Ēvalds** strādā ļoti emocionāli, to pauž arī vārdiski, tātad katram darbiņam ir jābūt emocionāli tuvam un vajadzīgam zēnam, lai viņš spētu koncentrēt uzmanību un rastos vēlme atkārtot darbību. **Roberts** spēj ilgstoši koncentrēt uzmanību, spēj izdarīt darbiņu līdz galam, tomēr zēns nepauž prieku mīmikā. Darbojoties ar Robertu, īpaša uzmanība jāpievērš emocionālās jomas attīstībai, skolotājam jāklūst par paraugu emociju izpaušanā. Roberts reti atkārtot darbību.

Keita spēj koncentrēt uzmanību uz neilgu brīdi, bieži nepabeidz darbiņu līdz galam. Meitene ir jāmotivē pabeigt darbu vēlāk. Keita neizrāda prieku, ir ļoti nopietna un darbības laikā noslēgta, pēc nodarbības mēdz pateikt kā jutās vai kas patika darbiņā. Meitenei zems līmenis kritērijā – vēlas atkārtot darbību. Keita strādā rūpīgi, tomēr netika novērota vēlme atkārtot darbību. Autorei jāņem vērā, izvēloties praktisko darbu, lai tas būtu meitenei personīgi vajadzīgs, lai Keita spētu paust emocijas.

Gabrielai ir zems līmenis pie kritērijiem – strādā ar prieku un uzmanības noturība. Katrā darbiņā Gabriela ir klusa, mazrunīga, mīmika nemainās. Arī pēc darbiņa meitene neizrāda prieku par paveikto darbu. Gabrielai visbiežāk uzmanību novērš citas rotaļlietas. Bieži novērojams, ka Gabriela atkārtot darbību pēc kāda laika, visbiežāk pēcpusdienā vai nākošā dienā.

Viszemākais intereses attīstības līmenis ir diviem bērniem, tie ir **Džeina** un **Toms**. **Džeina** spēj koncentrēties gandrīz līdz darbības beigām, ir nepieciešama motivācija un uzslavas, lai turpinātu darboties. Bieži Džeinas darbību novērš kāda jauna rotaļlieta grupas telpās vai cita bērna līdzī paņemtā manta. Džeina nodarbības laikā ir klusa, neizrāda emocijas, vēro citu darbu,

lēmām turpinot darīt savu darbiņu, ko bieži atstāj neizdarītu līdz galam. Tā kā Džeina negūst prieku no darāmā darba, viņa arī neizrāda vēlmi to atkārtot.

Toms ātri paliek dusmīgs, nogurst no darāmā darba, tāpēc vienmēr darbs nav pabeigts, visbiežāk arī neturpina darbu. Toms vienmēr ir neapmierināts un dusmīgs darba laikā, grūti atrast viņam interesējošas lietas un materiālus, kas viņu ieinteresētu, iepriecinātu un aicinātu darboties atkārtoti.

Atsaucoties uz A. Ļubļinskas un R. Alijeva atziņām, bērns kā emocionāla būtne gūst gandarījumu no sava padarītā darba, bērā ir neremdināma vēlme uzzināt nezināmo, kas rosina intereses augšanu. Tomēr pētāmās grupas bērni nav pietiekami motivēti uzzināt nezināmo, kas neveicina viņa intereses veidošanos. Skolotājam ir jāpārzinās bērns psihe un sociālā apkārtne, lai spētu iedrošināt darboties. P. Birkerts piebilst, ka bērnam jā māca darīt arī neinteresantas lietas, ko viegli var panākt ar rotaļu, kas bērnam ir tuvs un rada viņā emocionālu komfortu.

Izvērtējot bērnu intereses attīstību pētījuma sākumā, var secināt, ka autorei, veicot praktisko darbu, ir jāizvēlas daudzveidīgi materiāli, ieinteresējot viņus uz darbību, kas kļūst bērniem personīgi vajadzīgs, atraisot bērnos pozitīvas emocijas, tādējādi autorei jā kļūst kā paraugam emociju paušanā. Darbībai jāapvalda bērna vajadzību darboties.

2.3. Praktiskais darbs ar bērniem

Lai izpētītu un novērotu bērnu intereses attīstību, empīriskā daļā plānotas un novadītas šādas nodarbības:

- Koši krāsainais rudens
- Gaismiņa Latvijas dzimšanas dienai
- Cip cip, cāliši, Lieldienu gaidot
- Lido lido taurenīt, sagriežamies dejā

Koši krāsainais rudens

Rudens ir krāšņākais un košākais gadalaiks, kas bagātīgs ar plašu krāsu klāstu, kur dominējošās ir dzeltena, gaiši zaļā, sarkana un oranža. Krāsains lapu virpulis sagriežas arī darba autores pētījuma vietā. Pie X skolas pirmsskolas ēkas ir skaists parks, kas ir bagāts ar kļavām. Dodoties ikdienas pastaigās bērni vēro kokus, kopīgi pārrunājam, kādas krāsas ir manāmas, kas ir mainījies salīdzinot ar vasaru. Vēl lielāku prieku rada rotaļas lapās.

Tā kā bērni aizrāvās ar rotaļām dabā, tika izteikta vēlme radīt pašiem savu mežu, tāpēc tapa rudens košais mežs.

Pastaigas laikā daudz pētījām kokus. Kādas krāsas mēs redzējām?

Ēvalds – *Oranžu, sarkanu, dzeltenu*

Roberts – *Bija arī zaļa zāle.*

Keita – *Es redzēju oranžu.*

Tieši tā, dzeltena, oranža, sarkana un zaļa. Visas krāsas saplūst kopā radot skaisti krāsainas lapas. Bet palūkojaties, kas tas. Kāpēc šie kociņi ir kaili? Kā viņiem nav?

Džeina – *Lapas*

Tiešām, lapas nav. Ko mēs varētu darīt, lai kociņš justos labāk, izskatīties skaistāks, tāpat kā tie kociņi, ko mēs redzējām ārā?

Toms – *Saliksim salasītās lapas virsū.*

Gabriela – *Mēs varētu salikt plastilīnu, tādas mazas bumbiņas.*

Kāda jauka doma. Hmm, es gribēju jums piedāvāt kādu materiālu. Autore novieto grozu, kas apklāts ar audumu, kur iekšā ir vilna rudenīgās krāsās. **Kurš būs tik drosmīgs un pabāzīs roku zem auduma un mēģinās pateikt, ko tur satausta?**

Roberts – *Es gribu!* Roberts paslidina roku zem auduma un tausta. *Tas ir mīksts. Es nezinu, kas tas ir.*

Keita - *Es arī gribu. Mīksts. Tā kā mans sunīts.*

Jā, tas ir mīksts. Nu paskatīsimies. Tiek noņemts audums, un atklājas vilniņa.

Ēvalds – *Tā ir vilna. Manai mammai tāda ir mājās. Es viņu mājās plēšu.*

Tu noteikt domā – plucini. Vilniņu plucina. Paņemsim katrs pa vilnas gabaliņam. Paspēlēsimies. Pieliksim vilniņu pie vaiga. Kāda tā ir?

Džeina – *Silta un mīksta.*

Tom, tev arī tā liekas?

Toms – *Jā, bet mans kaķis ir mīkstāks.*

Tad tev ir īpaši pūkainais kaķis. Pasmaržosim vilniņu?

Gabriela – *Viņa smird.*

Roberts – *Nē, smaržo, bet tā dīvaini.*

Nu kādam smaržo, kādam smird. Man arī tā īsti nepatīk vilnas smarža, smaržo pēc aitas. Bet kāda ir vilniņa – viegla vai smaga?

Visi – *Viegla*

Kā mēs to varētu pārbaudīt?

Ēvalds – *Es zinu. Mēs mājās pūšam viņu. Viņa lido.*

Malacis, Ēvald, tev mamma mājās daudz liek darboties. Tad mēs visi varētu papūst.

Bērni pūš un ķer vilniņu. Bērni ir emocionāli pacilāti, ir jaušams prieks, bērni smaida un viņu acis ir iedegušās.

Mēs tagad varētu pamēģināt paplucināt vilniņu, tā kā to mājās dara Ēvalds. Svarīgi vilniņu ir kārtīgi saplucināt, lai tā būtu gaisīga un vēl vieglāka.

Bērniem nav viegli plucināt vilniņu, vilna tiek plēsta, tāpēc autore iet pie katra bērna un cenšas parādīt plucināšanu. Ja bērns ir sācis plucināt, vēlāk novēroju, ka vilna atkal tiek plēsta. Tomam šī nodarbe ātri apnika, tāpēc piedāvāju šo saplucināto vilniņu savērt uz zariņiem, tādējādi jau veidojot rudenīgo koku. Šī pārmaiņa Tomu motivēja darboties, tomēr ne uz ilgu laiku (sk. 7. attēlu). Īpašu prieku vilnas plucināšanā guva Keita un Roberts, viņiem diezgan ātri izdevās apgūt plucināšanas tehniku (sk. 8. attēlu). Keita savu prieku izrādīja ar acu skatienu, kas uzmanīgi tika koncentrēts uz darāmo darbu. Džeina darbojās ļoti aktīvi, izvēloties darboties stāvus. Kaut arī Džeina kārtīgi neizplucināja vilniņu, viņas vēlme darboties bija lielāka par darba kvalitāti, kas, manuprāt, ir otršķirīgi (sk. 9. attēlu). Bērni ar vilniņu darbojas pirmo reizi, tāpēc plucināšana ir sveša un smaga nodarbe. Arī darbošanās ar šāda veida kociņu notiek pirmo reizi, bet bērni

neapmulsa. Bērni tika aicināti izvēlēties jebkuru no piedāvātajām vilniņām, jo vērojot kokus un to lapas, bērni saskatīja vairākas krāsas vienā kokā.

7. attēls. Toms izrotājis savu rudenīgo koku.

8. attēls. Keita cītīgi plucina vilniņu, lai izrotātu savu kociņu.

9. attēls. Džeina ver uz kociņa vilniņu.

10. attēls. Ēvalds priecājas par savu darbiņu, jo ir izrotājis 2 kokus.

Tā kā Ēvalds mājās jau bija darbojies ar vilniņu, nebija manāms, ka šis darbiņš viņam sagādātu grūtības, tieši otrādi. Ēvaldam iepatikās vilniņu vērt uz kociņa, tāpēc viņš izvēlējās izrotāt vēl vienu kociņu (sk. 10. attēlu).

Ēvalds – Skaties, man ir divi koki mūsu mežam.

Tev ir ļoti skaisti koki, ļoti rudenīgi. Varbūt vari pastāstīt, kādas krāsa vilniņas tu vēri uz kociņiem.

Ēvalds – Es ņemu tādu kā ārā kokiem. Redzi, oranža, zaļa un sarkana, bet sarkano bišku, jo lapai tikai gali ir sarkani.

Tu esi ļoti vērīgs. Jā, šogad rudentiņš nokrāsojis lapām pašus galus sarkanus, bet varbūt pēc pāris dienām būs vairāk sarkanas lapas.

Kad bērni bija izrotājuši kociņu un apriecājušies par savu darbu, darba autore aicina novietot kociņus uz galda, kur tika paklāts gaiši zaļš audums, kas radīja zāles fonu (sk. 11. attēlu). Katrs bērns varēja izvēlēties savam kociņa atrašanās vietu, tādējādi izveidojot nelielu mežu vai

parku, kāds ir pie x skolas. Bērnu izveidotais mežs rosina veidot meža dzīvniekus un augus, izmantojot citus materiālus un tēlotājdarbības tehnikas.

11. attēls. Bērnu izveidotais koši krāsainais rudens mežs

Izveidotais mežs ir labs līdzeklis, kā bērnam iemācīt gada ritējumu, ja tagad kociņš ir krāsains, tad pēc kāda laika kociņi paliks pliki, un ziemā kociņi pārvērtīsies par baltiem mākoņiem. Savukārt pavasarī kociņi plaukst zaļi. Papildinot ar katra gadalaika raksturīgākajām pazīmēm.

Šajā nodarbībā bērni pirmo reizi darbojās ar kociņu, ko paši izveidoja par krāšņu koku un arī vilna bija jaunums viņu mākslinieciskajā darbībā. Kā apgalvo J. A. Students, tad viss neparastais sagādā interesi un izsauc spilgtu uzmanību. Šis darbs bērnos izsauca spilgtu uzmanību, kas veicināja emocionālo gandarījumu. Atsaucoties uz P. J. Silvija atziņu, ka emocionālā dzirksts mudina īstenot ideju, atklāj, ka emocionāli saistīts darbs veicina darboties un īstenot idejas, kā arī gūt gandarījumu par paveikto darbu.

Rudens ir īsta dabas bagātība, lai mudinātu bērnus darboties ar interesi, iepazīt un izpētīt dabas krātuvi. G. Bērziņas un L. Priedes plaši piedāvātais dabas materiālu klāsts, kā arī papildmateriāli, rosina atklāt dabas krāsainību un bagātību. Rudens krāšņās koku lapas bagātina bērnu sajūtu uztveri, tādējādi sekmējot uzmanības noturību un bagātinot emocionālo pasauli. Arī šajā nodarbībā, bērni bagātināja savu uztveri salīdzinot dabas krāšņumu un attēlojot to, izmantojot krāsainu vilnu.

Gaismiņa Latvijas dzimšanas dienai

Tuvojoties rudenim, kopā ar bērniem tiek salasītas koku lapas, gan lielas, gan mazas, kopīgi tās notīrām un lielam grāmatās, lai nospiežas. Novembrī kad tuvojas valsts svētki, darba autore, aicina bērnus padomāt kā viņiem notiek dzimšanas dienas svinības. Bez kā viņi nevar iedomāties dzimšanas dienas.

Ēvalds – *Mums mājās ir liela kūka un man uzdāvina traktoru.*

Roberts – *Man arī ir dzimšanas diena. Ome atved balonus.*

Keita – *Man patīk dāvanas.*

Darba autore atklāj, ka arī Latvijai ir dzimšanas diena, un aicina padomāt, ko mēs varētu uzdāvināt Latvijai.

Toms – *Lielu kūku ar daudz svecītēm.*

Gabriela – *(ilgi domā) Mēs varētu lielā kastē ielikt balonus.*

Cik jaukas domas, bet kā mēs varētu to kūku aizsūtīt Latvijai? Kā jums liekas, varbūt mēs varam aizsūtīt siltumiņu, gaismiņu un kādu labu domiņu nosūtīt?

Visi – *Jā.*

Ēvalds – *Tādu siltu mazu gaismiņu (rāda ar plaukstiņām cik mazu).*

Kā jums lielas, kur mēs varētu ielikt šo gaismiņu?

Džeina – *Man liekas, ka mazā kastītē.*

Toms – *Nē, tad es viņu neredzēšu.*

Ēvalds – *Maisiņā.*

Roberts – *Nē, maisiņš sadegs. Mēs varētu ielikt burciņā.*

Jā, mēs varētu ielikt burciņā, bet vai plika burciņa būs smuka?

Visi – *Nē.*

Kā, lai burciņa kļūst smuka?

Ēvalds – *Ar krāsām vajag nokrāsot.*

Roberts – *Ar smukiem papīriem nolīmēt.*

Vai atceraties, ka ejot pastaigāties, mēs lasījām koku lapas? Un ko mēs ar viņām izdarījām?

Toms – *Likām grāmatās.*

Jā, likām grāmatās, bet tagad mēs varētu ar šīm lapiņām izrotāt burciņas.

Toms – *Kā mēs viņas tur uzliksim?*

Roberts – *Uzliksim!*

Jā, mēs līmēsim, tāpēc iesim pie galda, kur ir uzlikta vaska drāna. Vispirms noklāsim burciņu ar līmi un liksim virsū lapas.

Keita cītīgi ar otu uzklāj līmi uz burciņas. No kastītes izvēlas sev patīkamākās lapiņas un liek virsū burciņai. Autore aicina, uzliktās lapiņas vēlreiz noklāt ar līmi (sk.12. attēlu).

Keita – *Es gribu, lai lapiņas var smuki salikt vienu pie otras.*

Tas būtu ļoti smuki. Kā tev liekas, vai Latvijai patiks gaismiņa?

Keita – *Jā, patiks, jo man patīk. Es mājās vienmēr skatos uz svecītes, man patīk pūst, tad mamma smejas.*

Tas gan ir jauki. Kā tev liekas, ko varētu Latvijai novēlēt dzimšanas dienā?

Keita – *Nezinu. Padomā. Varbūt bučas.*

Bučas izklausās lieliski. Tad varam aizsūtīt daudz gaisa bučas.

Keita sūta gaisa bučas.

12. attēls. Keita ļoti uzmanīgi noklāj burciņu ar līmi.

13. attēls. Toms izvēlas, kuru lapu likt uz burciņas.

Toms cītīgi ir noklājis burciņu ar līmi un nevar izvēlēties, kuru lapiņu vēlas uzlikt uz burciņas (sk. 13. attēlu).

Toms – *Gribu visas lapiņas uzlikt.*

Vari mēģināt likt, bet, kā tev liekas, tad gaismiņu varēs redzēt?

Toms – *Varēs te pa augšu. Man patīk pūst sveces, pa augšu es to varēšu izdarīt.*

Tu pats dedzini svecīti?

Toms – *Nē, ome neļauj, viņai nepatīk, kad es pūšu sveci.*

Tom, kā tev liekas, ko Latvijai varētu novēlēt dzimšanas dienā?

Toms – *Man arī ir dzimšanas diena, man patīk dzimšanas diena. Daudz sveces vajag, lai man būtu ko pūst.*

Kā tev liekas, Latvijai arī patīk pūst sveces?

Toms – *Nē, viņai nav mutes.*

Bet Latvijai ir vējš.

Toms – *Tad vējš nopūtīs visu, tāpat kā lapas no kociem. Tev patīk vējš?*

Man patīk, kad vējš pūš karstā dienā.

Toms – *Man vienreiz vējš nopūta cepuri.*

Tad jau bija liels vējš.

Toms – *Jā! Mēs ar brāļi skrējām vējā. Ķērām lapas.*

Kādas lapas noķēri?

Toms – *Dzeltenas. Man patīk dzeltenas lapas.*

Džeina veicot darbiņu jūtas nedaudz nedroša un uzmanīgi noklāj burciņu ar līmi. Meitene ir jāmudina samitrināt otu ar līmi, lai pieliptu lapas.

14.attēls. *Džeina līmē savu burciņu.*

Džeina, tu nedaudz baidies?

Džeina – *Jā, jo man nesanāks smuks darbs.*

Tev jau izdodas ļoti smuki. Tu ļoti smuki esi sakārtojusi lapiņas uz burciņas.

Džeina – *Man patīk dzeltenas lapiņas. Mammai arī patīk dzeltena krāsa (sk. 14. attēlu).*

Tas ļoti labi, jo arī tu smaidi kā dzeltena saulīte. Kā tev liekas, ko mēs varētu Latvijai novēlēt dzimšanas dienā?

Džeina – *Man patīk saule. Es gribētu, lai saule vairāk spīd.*

Tas gan būtu jauki, cerēsim, ka saule vairāk spīdēs.

15. attēls. Vērojot, kā liesmiņa dejo lukturītī, klausāmieš dziesmu „Nekur nav tik labi kā mājās”, bērnos radot noskaņu, kas mudina domāt par saviem tuviniekiem.

Pēcpusdienā autore aicina sanākt kopā rotaļu telpā, kur ir tumšs, lai aplūkotu savu lukturīti un vērotu, kā gaismiņa mirdz. Bērni meklē katrs savu svečturīti un pēta kā caur lapiņām plūst gaisma. Bērni jūtas nedaudz satraukti, priecīgi un pacilāti, tomēr uzveda ļoti klusi un sačukstas. Arī autore runā pieklusinātā balsī, lai radītu emocionālo gaisotni.

Roberts – *Es varēšu ņemt uz mājām svečturīti?*

Protams, tas ir tavš darbiņš, tagad varēsi katru vakaru iededzināt svečīti un padomāt ko labu. Ieslēgsim mūziku (autore uzliek dziesmu „Nekur nav tik labi kā mājās”) un vērojot svečītes liesmu, padomāsim, kaut ko labu, ko mēs gribētu novēlēt Latvijai (sk. 15. attēlu).

Atsaucoties uz D. Lieģenieces atziņu, ka pirmsskolas vecumā bērnos raisās emocijas ap visu, kas saistās ar viņa pašu paveikto darbu un pozitīvi emocionālie stāvokļi rada pamatu labvēlīgai attieksmei pret citiem. Šajā nodarbībā bērni guva pozitīvas emocijas ne tikai par savu paveikto darbu, bet arī emocionālā gaisotne, kas tika pēcpusdienā radīta, rosināja bērnus kļūt uzmanīgākiem, paust emocijas, veidot pozitīvu attieksmi pret Latvijas svētkiem.

Balstoties uz J. Bazika, I. Nagibina un T. Āres teorētiskām atziņām par dabas materiālu izmantošanu rokdarbos, var secināt, ka bērni šajā darbā veido savu oriģinālo darbu, kurā ir vērojama bērna primitīvā izteiksme un idejā kā izkārtot koku lapas uz burciņas. Jau vācot dabas materiālus, bērni ir iepazinuši dabu kā dabas darbnīcu, kurā bērni mācījās saskatīt, pataustīt un pasmaržot.

Cip cip, cāliši, Lieldienu gaidot

Tuvojoties Lieldienām, darba autore ar bērniem gatavo rotājumu, ko novietot ne tikai grupā, bet arī vecāku priekam garderobē. Darbs tiek veikts divos posmos, lai bērni spētu darboties ar prieku un noturēt uzmanību, nenogurtu no darbietilpīgā darba. Pirmajā posmā bērni gatavos cālišus un ligzdiņas. Otrajā posmā tiks darbs tiks papildināts ar bišu vaska olām un ziediņiem.

Autore aicina bērnus padomāt - kas ir Lieldienas?

Roberts – *Liendienās nāk zaķis ar šokolādes olām.*

Toms – *Jā, zaķis nāk. Man garšo šokolāde.*

Vai Liendienās nāk tikai zaķis? Kā jums liekas, kur zaķis ņem olas?

Ēvalds – *No omes vistām. Omei daudz vistas un viņas dēj olas.*

Gabriela – *Mammas iedod.*

Var jau būt, ka zaķis sarunā ar vistām vai mammām un atnes šīs olas. Bet vai jūs zināt, kas no olām izšķīlās?

Keita – *Cāliši!*

Jā, cāliši. Kādā krāsā ir cāliši?

Ēvalds – *ē ē, dzeltenā.*

Jā, dzelteni kā saulītes. Un kā cāliši saka?

Visi – *Čiep, čiep, čiep.*

Kā jums liekas, vai cālišiem patīk zāļi?

Roberts – *Jā, jo zāle ir mīksta.*

Jā, zāle ir mīksta un zaļa. Tāpēc mēs varētu uztaisīt cālišiem mīkstu zālīti no vilniņas.

16. attēls. Gabriela un Roberts plucina vilniņu, lai izveidotu cālišiem ligzdiņu.

Roberts ļoti smalki cenšas plucināt vilniņu, ir manāms prieks. Gabriela tausta vilniņu un pēta to, cenšas atpazīt materiālu, ko bija lietojusi citos gadalaikos (sk. 16. attēlu).

Gabriel, kāda ir vilniņa?

Gabriela – *Mīksta un pūkaina. Mēs taisīsim ligzdiņu cālītim?*

Jā, kā tev liekas, cālītim patīks?

Gabriela – *Jā, man patīktu.*

Toms – *Es uztaisīju ligzdu. Man patika vilna, tu redzēji es viņu arī pūtu?* (sk. 17. attēlu).

Redzēju gan. Un ko darīja vilna, kad tu viņu pūti?

Toms – *Viņa lidoja kā spalva!*

Kā tev liekas, kas tavā ligzdiņā sēdēs?

Toms – *Cālis. Mēs taisīsim cāli?*

Jā, taisīsim. Kāds ir cālis? Pēc formas.

Toms – *Apaļš.*

17. attēls. Toms izveidoja savu ligzdu.

Bērniem tiek piedāvāts priežu čiekurs, ar kuru pamasē plaukstiņas un mēģina tos raksturot.

Roberts – *Čiekurs ir ass, man patīk. Viņš kutina manas plaukstas.* (Roberts mēģina ar čiekuru paripināt pa vaigu, bet tas nebija patīkami) (sk. 18. attēlu).

Gabriela – *Man arī patīk čiekurs. Mēs ar omi bieži vācam čiekurus, kad ejam pastaigāties.*

Un ko jūs darāt ar čiekuriem?

Gabriela – *Mēs liekam lielā traukā. Ome Ziemassvētkos viņus krāso.*

Keita ļoti uzmanīgi ripina čiekuru – *Viņš dur kā adatiņa. Mēs vienreiz taisījām ezīti no čiekura.*

18. attēls. Keita, Gabriela un Roberts ripina čiekuru starp plaukstām, iepazīstot čiekuru caur sajūtām, mēģinot raksturot čiekuru.

19. attēls. Džeina tin dziju ap čiekuru, veidojot cālīti.

Džeina – Man sen mājās arī bija mazi cālīši. Viņi bija pūkaini. Tagad izauga. Kad mēs satīsim čiekuru, tad viņš būs kā saulīte.

Jā, kā maza saulīte. Pielīmēsim actiņas un knābīšus un būs mazs cālītis.

Džeina – Maniem cālīšiem arī bija actiņas un knābīši (sk. 19. attēlu).

Kad bērni ir satinuši čiekuru un pielīmējuši actiņas un knābīti, tad cāli var ielikt ligzdā. Kā papildus materiāli tiek piedāvāti olas čaumalas un spalvas, ar kurām bērni var izrotāt savas ligzdiņas.

Ēvalds – OO, no šīs čaumalas izšķīlās mans cālītis. Var papūst spalvu?

Protams, ka var, droši! Pamēģini saplēst arī čaumalu.

Bērni jau iepriekš ir pūtuši spalvu, tāpēc vēlas to atkārtot, tas viņiem sagādā prieku. Bērni mēģina plēst olas čaumalu, to dara ļoti nedroši, tomēr pēc brīža bērniem ir iepaticies, tāpēc sadrupina čaumalu (sk. 20. attēlu).

20. attēls. Džeina un Ēvalds kārto ligzdu cālītim.

Kad cālīšu ligzdas ir izrotātas un sakārtotas, tās tiek noliktas uz galda, bērni laiku pa laikam iet klāt un spēlējas ar cālīšiem, pārkārto ligzdiņas un priecājas par savu darbiņu.

Darba otrā posmā autore piedāvā iepazīties ar jaunu materiālu – bišu vasku. Šo materiālu bērni smaržo, tausta, loka un plēš. Autore aicina bērnus izveidot vaska bumbiņas, kas no sākuma bērniem sagādā nelielas grūtības, bet darbs iepatīkas un katrs izveido savu bumbiņu.

21. attēls. Ēvalds rotā vaska olu ar krāsainām pērlītēm.

Bērniem lielu prieku sagādā darboties ar jaunu materiālu, tāpēc ar lielu apņemšanos bērni dekorē bišu vaska olas ar krāsainām pērlītēm.

Ēvalds – *Te viss smaržo pēc medus. Smaidot. Bites te sāks lidot. Man garšo medus.*

Tad jau arī tu esi maza bite.

Ēvalds smaida un turpina darboties (sk. 21. attēlu).

Ēvald, kā tev liekas, bitēm patīk dalīties ar medu?

Ēvalds – *Jā! Tev garšo medus?*

Jā, garšo gan!

22. attēls. Roberts un Džeina rotā vaska olu. Roberts smaržo pērlīti.

Bērni labprāt izvēlas dažādas pērlītes un spožumiņus, lai olas kļūtu skaistas un interesantas. Roberts smaržo arī pērlītes, tomēr pirksti ir smaržīgi no vaska (sk. 22. attēlu).

Roberts – *Manas rokas smaržo pēc medus. Ola būs tikpat salda kā zaķa nestās olas. Es varēšu vēl vienu olu izrotāt?*

Jā, protams, man vēl ir vaska olas, katram sanāks.

Visi bērni vēlējās izrotāt divas un pat trīs olas, izņemot Keitu. Darbošanās notiek kādu laiku, jo bērniem tas ir kaut kas jauns un nebijis darbs. Iepazīšanās ar jaunu materiālu bērnos izraisa prieku un vēlmi uzzināt kaut ko jaunu. Bērni izzina jaunā materiāla īpašības to lokot, plēšot un smaržot.

Bērni ar lielu prieku meklē kurā zariņā ielikt savu izrotāto oliņu (sk. 23. attēlu). Tā kā bērni bija izrotājuši vairākas olas, tad bija jāmeklē vairāki zariņi, kuros tos iekarināt. Bērni apguva

prasmī izkārtot rotājumu, lai izskatītos smuki un būtu redzamas visas skaistās olas.

23. attēls. Bērni kārtro izrotātās olas uz zariņiem

Tā kā pļavā zied arī dažādi ziediņi, kā, piemēram, vizbulītes, tad autore piedāvā bērniem pagatavot ziediņu, lai cālīšu ligzdiņas būtu skaistākas.

24. attēls. Ēvalds ripina salvešu bumbiņas vizbulītei.

Bērniem tiek piedāvāts zieda šablons, uz kura jāsalīmē salvešu bumbiņas un zieda vidū – vilnas bumbiņa.

Ēvalds – *Man patīk vizbulītes. Es taisīšu mazas bumbiņas* (sk. 24. attēlu).

Ļoti labi. Tev būs smalka vizbulīte.

Ēvalds – *Es varēšu likt arī zilu vilnu te vidū?*

Protams, ja tu tā vēlies.

Kad bērni darbiņus ir pabeiguši un visas ieceres izpildītas, ir pienācis laiks rotājumu novietot garderobē, kur bērni paši varēja izvēlēties, kur novietot cālīti zem izplaukušajiem zariem. Bērni vēlas parotaļāties, pārvieto cālīšus no vienas ligzdiņas uz citu, tādējādi sadraudzējoties ar citiem cālīšiem.

Roberts – *Tagad mūsu cālīši ir priecīgi* (sk. 25. attēlu).

Ēvalds – *Es parādīšu mammai, ko uztaisīju. Man patīk mūsu darbiņš.*

Keita – *Es varēšu nest mājās oliņu?*

Protams, tomēr atļausim kādu laiciņu pastāvēt mūsu garderobē, lai varam papriecāties par mūsu cālīšiem, noteikt varēsi paspēlēties ar viņiem. Atcerieties, mums bija pasaciņa

par cālīti, mēs varēsim pasaciņu izspēlēt ar mūsu cālīšiem.

Gabriela – *Manam tētim patiks mans cālītis un oliņas*

25. attēls. *Bērnu gatavotie cālīši rotaļājas garderobē. Bišu vasks piesmaržina visu telpu saldā smaržā, tāpēc bērni bieži viesojas pie cālīšiem un ar tiem rotaļājas.*

Ņemot vērā, ka jaunākajā pirmsskolas vecumā, lai bērns darbotos ir nepieciešams emocionāls pārdzīvojums, kā to ir minējis V. Zelmenis, tad šajā darbā tika vērojams bērnu prieks un lielā vēlme saistīt ar sev zināmām lietām, kas viņos modināja interesi izzināt dažādus materiālus. Balstoties uz I. Kupčas un I. Vītolas teorētiskām atziņām, tad bērns darbojoties ar dažādiem materiāliem, modina sevī interesi pētīt un atklāt materiālu īpašības, kas veicina bērnā vēlmi atkārtot darbību. Šajā darbā liels atklājums bija bišu vasks, kas bērnus mudināja viņu izzināt, salīdzināt, kā arī radīja vēlmi vēl ar viņu darboties. D. Lieģeniece atklāj, ka bērna vajadzība atkārtot un izjust prieku par savu varēšanu saistās ar vajadzību darboties un likt lietā savu neapvaldāmo enerģiju (*Lieģeniece, 1995, 21*). Šajā darbā tika vērojams liels prieks par paveikto un liela vēlme atkārtot savu darbību.

Lido lido taurenīt, sagriežamies dejā

Tuvojoties pavasara jaukākajam pasākumam, kas veltīts mūsu mīļajām māmiņām, bērniem tika iestudēta taureņu deja, kur bērni ar taurenīšiem rokā izdejos pavasara lidojumu caur ziedu ziediem.

Kā jums liekas, vai visi kukaiņi ir pamodušies?

Keita – *Ir pamodušies.*

Esam manījuši kukainīšus pastaigas laikā. Vai jums patīk kukaiņi?

Toms – *Man patīk dzelteni kukaiņi.*

Un kuri kukaiņi ir dzelteni?

Toms – *Bites. Un arī taureņi.*

Ēvalds – *Man patīk bismārītes un taureņi.*

Džeina – *Man arī patīk taureņi.*

Kāpēc jums patīk taureņi?

Ēvalds – *Jo viņi ir krāsaini.*

Keita – *Mēs ar mammu un tēti bijām Tērvetē, nu tur ir Taureņu māja. Mēs tur redzējām daudz taureņu un viens man uzlidoja uz pleca. Keita sajūsmināti stāsta.*

Ēvalds – *Mēs arī tur bijām. Es redzēju tur zilu taureni.*

Ļoti skaisti. Redzu, ka jums patīka Taureņu mājā. Tātad taureņi ir krāsaini un koši.

Bērni – *Jā.*

Piedāvāju jums izrotāt savu taureni. Lai izrotātu savu taureni, sagriezīsim krāsainus dzijas pavedienus.

26. attēls. Toms, Džeina un Keita griež dziju, lai varētu rotāt taureni

Katrs bērns izvēlas sev tīkamāko dzijas kamolīti, autore piedāvā vēlāk samainīties ar kamolīem.

Toms – *Es gribu dzeltenu. Man patīk dzeltena krāsa. Tā ir priecīga.*

Keita – *Es gribu zilu.*

Toms griež mazus dzijas gabaliņus, tāpēc autore aicina viņu griezt nedaudz garākus pavedienus (sk. 26. attēlu)

Pirms bērni sāk rotāt taureni, taureņiem tiek pielikti radziņi no dekoratīvās drātiņas. Bērni izvēlas strādāt, stāvot kājās.

27. attēls. *Ēvalds ir izvēlējis darboties stāvus, ļoti uzmanīgi mērc dziju līmē, lai varētu rotāt taureni.*

Lai būtu vieglāk samērcēt dziju, Ēvalds paņēma šķēres un baksta dziju līmē.

Ēvalds – *Es ar šķērēm piespiedīšu dziju. Es varu likt te to dziju uz taureņa* (sk. 27. attēlu).

Tu vari likt jebkur, kur vēlies uz taureņa, pēc tam varēsi izrotāt arī ar spožumiņiem.

Ēvalds – *Man būs ļoti krāsains taurenis.*

Tā jau arī vajag, kad dejosiet taureņu deju māmiņām, tad tu būsi pamanāms. Tavai māmiņai noteikt ļoti patiks.

Ēvalds ļoti uzmanīgi strādā, manāma paplesta mute, brīvi klāj dzijas pavedienus uz taureņa.

28. attēls. *Gabriela rotā taureni ar spīguļiem.*

Gabriela savu darbiņu veic ļoti uzmanīgi, arī līmes punktiņus Gabriela liek akurāti un uzmanīgi. Darba laikā Gabriela ir ļoti klusa (sk. 28. attēlu)

29. attēls. *Džeina priecājas par savu taureni.*

Džeina – *Es savam taurenim saliku daudz spīdumiņus, man patīk spīdumiņi.* (sk. 29. attēlu).

Tagad taurenis varēs līdināties.

Džeina – *Jā, viņš lidos ātri.*

Kad taureņi ir izrotāti, bērni tos novieto uz palodzes, lai nožūst. Pēcpusdienā bērni tiek aicināti paņemt savus taureņus un doties uz rotaļu telpu, kur var kopā ar tiem palidināties. Kad bērni ir izrotaļājušies, darba autore piedāvā padejot taureņu deju (sk. 30. attēlu).

Ēvalds – *Es esmu taurenītis. Priecīgi iesaucas.*

Toms – *Mans taurenis lido ļoti ātri.*

Keita – *Redzi, kā es lēkāju?*

Ļoti smuki.

Gabriela – *Keita, es arī lēkāju. Lecam uz turieni.*

Toms – *Ēvald, skrienam, kuram ātrāks taurenis.*

Ēvalds – *Nē, man saplīsīs taurenis. Mans taurenis lidos lēnām.*

Džeina – *Skolotāj, taureņi lido ātri?*

Kā tev liekas?

Džeina – *Nezinu. Man liekas, ka lēnām, jo viņi ir maziņi.*

Lielu prieku bērniem sagādā rotaļa, ko vēlāk viņi varēs atkārtot, jo taureņus varēs ņemt uz mājām. Bērni lidināja savus taurenīšus arī pie citiem, veidojot dialogus, draudzējoties.

30. attēls. *Bērni rotaļājas ar saviem taureņiem, izmēģinot kā taurenīši varētu lidināties.*

Šis darbs bērnos radīja pozitīvas emocijas, kas aktivizēja interesi darboties, īpaši svarīgi bija panākt, lai pagatavoto taureni bērns izmantotu ne tikai māmiņdienas pasākumā, bet arī savās rotaļās, ko bērni arī veiksmīgi darīja. Bija bērni, kā Ēvalds un Roberts, kas vēlējās ņemt taureni

uz mājām, un kā vēlāk stāstīja Ēvalda mamma, tad zēns vēl visu vakaru lidinājās ar taureni un atrada īpašu vietu, kur to novietot. Roberta mamma stāstīja, ka zēns taureni bija iepazīstinājis ar savām mašīnām un pat vēlējies ar viņu iet gulēt. Džeina savu taureni nenesa mājās, bet atrada īpašu vietu grupiņas telpā, meitene laiku pa laikam ņēma taureni rotaļās. Keita taureni aiznesa mājās pēc 2 dienām, jo bija atradusi, kur taurenim būs mājās. Toms taureni nolika plauktā un aizmirsa par viņu. Viņš nevēlējās nest taureni uz mājām.

Šeit varētu minēt I. Plotnieka teikto, ka bērniem ir nepieciešams darboties un gūt no tā emocijas. Bērni šajā darbībā guva pozitīvas emocijas, kas tika novērots ne tikai nodarbības laikā, bet arī pēc tās, kad bērni rotaļājās ar saviem taureņiem.

2.4. Iegūto rezultātu analīze

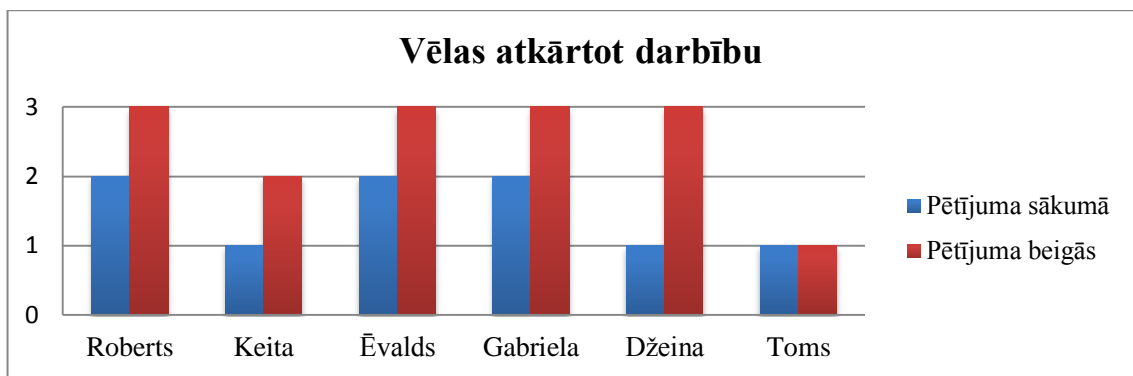
Darba autore bērnus novēroja ne tikai nodarbību laikā, bet arī viņu brīvajos brīžos, lai novērotu viņu intereses attīstību rokdarbos. Autore izmantojot 3 punktu sistēmu, izveido bērnu interešu attīstību pēc pētījuma, ko atspoguļo 5. tabulā (skat. 5. tabulu).

5. tabula. *Bērnu interešu attīstība rokdarbos pēc pētījuma.*

Bērna vārds	Kritēriji			Kopā
	Vēlas atkārtot darbību	Strādā ar prieku	Pieaug uzmanības noturība	
Roberts	3	3	3	9
Keita	2	3	3	8
Ēvalds	3	3	3	9
Gabriela	3	2	3	8
Džeina	3	3	2	8
Toms	1	2	1	4
Kopā	15	16	15	

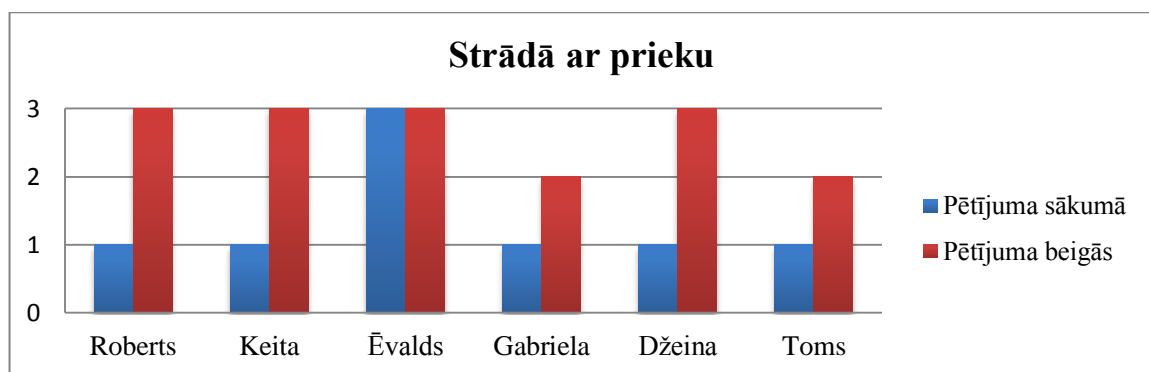
Pēc pētījuma veiktajiem praktiskajiem darbiem, var secināt, ka bērnu emociju attīstība ir augusi. Četri bērni emocijas pauž ne tikai mīmikā, bet arī vārdiski spēj raksturot emocijas, ir vērojams mirdzums acīs, kad tiek runāts par padarīto darbu. Arvien biežāk tika novērots, ka bērni izrādīja vēlēšanos atkārtot darbību. Visbiežāk tas tika novērots tieši pēcpusdienā, kad bērni varēja patstāvīgi darboties, tādējādi izvēloties tos pašus materiālus, kas tika novietoti mākslas centrā. Toms bija vienīgais, kas neizrādīja vēlmi atkārtoti darboties ar tiem pašiem materiāliem, viņš visbiežāk izvēlējās rotaļāties ar lego klučiem un mašīnām. Pētījuma laikā manāmi auga uzmanības noturība, bērnus piesaistīja emocionālais aspekts, jauni materiāli, kas mudināja tos izzināt un izpētīt.

Darba autore apskata kā pētījumā, katrs no izvirzītajiem kritērijiem, ir mainījies salīdzinot to ar pētījuma sākumu un pēc pētījuma.

31. attēls. Bērnu interešu izvērtējums pētījuma laikā (Vēlas atkārtot darbību).

Kā vērojams 31. attēlā, pētījuma laikā būtiski augusi bērnu vēlme atkārtot darbību, kas atspoguļojās ne tikai nodarbībā, bet arī bērnu patstāvīgajā darbībā. Robertam, Keitai, Ēvaldam un Gabrielai šis kritērijs kāpis par vienu punktu. Džeina īpaši izrādījusi vēlmi darboties atkārtoti un tāpēc viņai ir par diviem punktiem vairāk nekā bija pētījuma sākumā. Tikai Toms nav izrādījis vēlmi atkārtot darbību, nebija novērojama izaugsme šajā kritērijā.

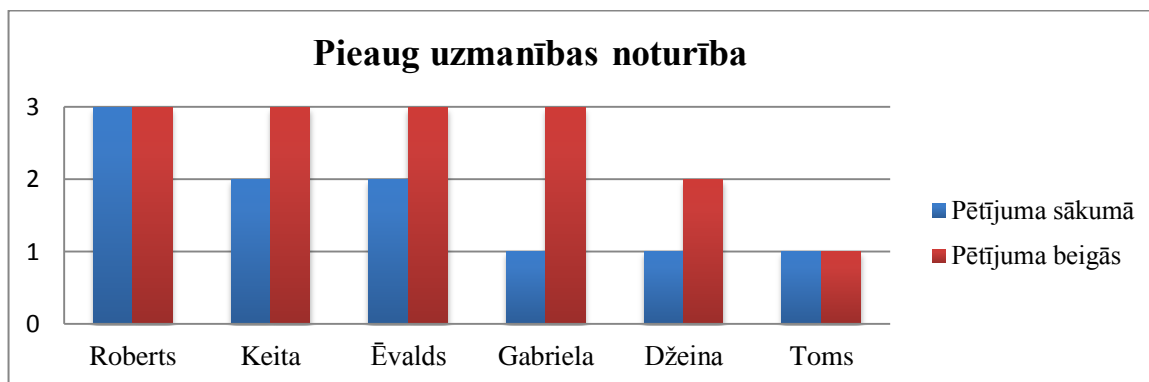

32. attēls. Bērnu interešu izvērtējums pētījuma laikā (Strādā ar prieku).

Analizējot kritērija – strādā ar prieku attīstību, kas vērojam 32. attēlā, var secināt, ka Robertam, Keitai un Džeinai ir būtiski attīstīties emociju izpausme. bērni to pauž gan mīmikā, gan runā. Bieži bērnu sajūsmā ir vērojama pēc nodarbības, kas izpaužas viņu aizrautīgajā stāstījumā par darīto darbu. Gabrielai un Tomam prieks vērojam tikai kādā mīmikā, kas bieži ir tikai neliels acu mirdzums, reti sakniebtās lūpās, reizēm kādā stāstījumā. Džeina ir mainījusies no nedrošās meitenes, kas nejuta prieku no darāmajiem darbiem līdz meitenei, kas pauž emocijas un staro līdz darbiem. Meitenei bieži vērojams mirdzums acīs, vēlme darboties, vienmēr stāsta par darīto un to kā tas līcis justies, kas patīcis.

Vērojot 33. attēlu, var secināt, ka pēc praktiskās darbības, bērniem ir pieaugusi uzmanības noturība. Roberts spēj vēl ilgāka noturēt uzmanību, darbojoties ar dažādiem materiāliem. Keitai, Ēvaldam un Džeinai uzmanības noturība kāpusi par vienu punktu. Keita un Ēvalds ir ieguvuši maksimālo punktu skaitu, jo spēj koncentrēties visas darbības laiku, pat ilgāk.

Džeinai ir nepieciešama motivācija, uzmundrinājums, kas meiteni motivē turpināt darboties. Gabriela pētījuma laikā spējusi uzmanību noturēt visas darbības laikā, meitenei nebija vajadzība papildus motivācija darboties, ierosinājums nodarbības sākumā ierosināja meitenes vēlmi darboties. Tomam netika novērota izaugsme, zēns turpināja ātri sadusmoties, nepabeigt darbus. Bieži viņa uzmanību novērsa grupiņas rotaļlietas.

33. attēls. Bērnu interešu izvērtējums pētījuma laikā (Pieaug uzmanības noturība).

Skatot punktu skaitu, ko ieguvusi katrs bērns, autore secina, ka augsta interešu attīstība rokdarbos ir diviem bērniem, tie ir Ēvalds un Roberts. Vidēja interešu attīstība rokdarbos ir Keitai, Džeinai un Gabrielai. Tomam ir zema interešu attīstība rokdarbos.

Robertam ir augsts intereses attīstības līmenis. Zēns ir kļuvis drošāks, vienmēr pauž savas emocijas gan mīmiskā, gan vārdiski. Pētījuma laikā tika novērots, ka Roberts labprāt atkārtot darbības ne tikai nodarbības laikā, bet arī pēc nodarbības. Robertam patika vairāki darbi no novadītajām nodarbībām, tie bija – „Koši krāsainais rudens”, „Gaismiņa Latvijas dzimšanas dienai” un „Cip cip ,cāļi, Lieldienu gaidot”. Katrā no šīm nodarbībām zēns izrādīja prieku, daudz stāstīja par savu darbu, centās atkārtot savu darbību arī pēc nodarbības. No visiem piedāvātajiem materiāliem Robertam patika vilna un bišu vasks.

Keitai pētījuma beigās ir vidējs interešu attīstības līmenis. Keitai būtiski ir audzis emociju attīstības līmenis, arvien biežāk bija vērojams kā meitene izrāda emocijas, pēc nodarbības Keita nāca parunāt par savu darbiņu. Pētījuma laikā tika novērots, ka Keita dažreiz atkārtoja darbību, ko iepriekš viņa nebija darījusi. Īpaši šī darbība tika novērota pēc nodarbības „Koši krāsainais rudens”, kad Keita piegāja pie vilnas groziņa un turpināja viņu plucināt. Keitai visvairāk patika šādas novadītās nodarbības – „Koši krāsainais rudens” un „Gaismiņa Latvijas dzimšanas dienai”. Šajās nodarbībās bija vērojama, ka Keita bija emocionāli atraisīta, acu skatiens iemirdzējās arī sejās mīmika mainījās.

Ēvaldam ir augsts interešu attīstības līmenis. Ēvalds pētījuma laikā kļuva vēl emocionālāks, jutās pacilāts par katru darbu, vienmēr vēlējās izdarīt darbību vairākkārt.

Nodarbībā „Cip cip, cālīši, Lieldienu gaidot”, Ēvaldam ļoti patika darboties ar bišu vasku, kuru izpētīja, salīdzināja un domāja, ko vēl var darīt ar viņu, kur varētu pielietot. Ēvaldam patika visi darbiņi, jo katrā jutās droši, reizēm pamācīja citu bērnu kā darboties, tas tika novērots nodarbībā „Koši krāsainais rudens”, kad vajadzēja plucināt vilniņu. Ēvalds jutās drošs, jo jau bija to darījis, tāpēc pamācīja citus. Pēc novadītajām nodarbībām, Ēvalds spēj ilgāk noturēt uzmanību darbībai, kas liecina, ka zēns ir ieinteresēts dotajam darbam.

Gabrielai pēc pētījuma ir vidējs interešu attīstības līmenis. Pētījuma laikā meitene spēj ilgāk noturēt uzmanību, un vienmēr darbiņu padara līdz galam, kā arī tika novērota vēlme atkārtot veicamo darbu, bieži tas notika pēc nodarbības vai pēcpusdienā. Gabriela nodarbības laikā reti pasmaida, bet ir novērojams uzacu pacelšana, neliela dzirksts acīs, dažreiz pavērtā mute. Meitenei prieku radīja šādas vadītās nodarbības – „Gaismiņa Latvijas dzimšanas dienai” un „Lido lido taurenīti, sagriežamies dejā”. Abās šajās nodarbībās tika pilnveidotas līmēšanas prasmes, kas meitenei raisīja prieku darboties.

Džeinai ir vidējs interešu attīstības līmenis. Džeina katrā novadītajā nodarbībā darbojas ar lielu prieku, pētīja sniegtos materiālus, cenšoties izzināt to īpašības. Meitene gandrīz vienmēr pabeidza iesākto darbu līdz beigām, reizēm Džeina sagura un viņas uzmanību novērsa citu bērnu rotaļas. Pētījuma laikā Džeina kļuva emocionāli atvērtāka, biežāk mainījās sejas mīmikas, acīs iemirdzējās prieks. Džeinai īpaši patika „Koši krāsainais rudens” un „Lido lido taurenīti, sagriežamies dejā”. Šajās nodarbībās Džeina brīvi pārvaldīja savas kustības, jutās brīvi un atraisīti. Pēc šīm nodarbībām, Džeina vienmēr atkārtoja darbības savās rotaļās.

Tomam ir zems interešu attīstības līmenis. Zēns uzmanību spēj koncentrēt nodarbības sākumā, kad viņš ir visaktīvākais, tomēr viņš ātri nogurst un viņa uzmanību piesaista grupiņas mantas. Toms ātri sadusmojas un neuzklausa uzslavas par jau paveikto darbu. Toms visbiežāk nevarēja pabeigt darbu, vēlējās pamest darbu vai vēlas, lai skolotāja to paveic viņa vietā, izrāda neapmierinātību un sāk dusmoties, ja tas netiek darīts. Zēns nav radis pabeigt lietas līdz galam. Nodarbības laikā, kad Toms vēl ir aktīvs, ir vērojams, ka Toms pauž emocijas – mute ieņem ovālu formu, uzacis tiek piepaceltas. Visaktīvākais Toms bija „Koši krāsainais rudens” nodarbībā, kurā viņš apguva plucināšanas prasmes. Arī citās nodarbībās Toms no sākuma ir runīgs un aktīvs, tomēr vēlāk nogurst.

Nemot vērā psihologu un pedagogu teorētiskās atziņas un praktiskā darba analīzi, darba autore secina, ka bērna neapvaldāmā enerģija darboties un gūt emocionālu gandarījumu ir ieinteresējusi rokdarbos. Bērni lielu interesi izrāda, kad tiek piedāvāti jauni materiāli un iespaidi, ko tie var sniegt, tos pētot, vērojot un izmēģinot, bērni savas emocijas izpauž ne tikai vārdos, bet arī mīmikā un acu skatienā. Pētījuma laikā tika vērojams, kā bērni gaida, kaut ko jaunu un

atšķirīgu no ikdienas darbības, jo bērna gandarījums par paveikto darbu bija raisījis viņos interesi, kas veicināja viņu uzmanības noturību, veicinot vēlmi atkārtot un nostiprināt apgūtās prasmes.

Darba autore veicot praktisko darbu ar pētāmās grupas bērniem, novēro ne tikai intereses attīstību, kas vērojams darbības atkārtotībā, prieka izpausmē un uzmanības noturībā, bet arī pilnveidojot bērnu zināšanas par dažādiem materiāliem, izzinot tos caur sajūtām, veicinot motorikas attīstību, kas veicina prāta spējas. Rokdarbi vistiešāk sekmējusi dažādu prasmju attīstību, kā, piemēram, tika novērots, ka pētāmas grupas bērni sekmēja šādas prasmes – vērot, pētīt, salīdzināt, domāt, sadarboties, līmēt, plucināt, tīt, griezt. Kā arī sekmēja acu roku koordinācijas prasmes, veicot līmēšanas darbus, darbojoties vasku, verot vilnu uz kociņa. Darba autore novēro, ka pētījuma laikā bērniem veidojas attieksmes. Attieksme pret dabu, kas var būt īsta materiālu glabātava, un spēja saskatīt skaisto. Veidojusies patriotiska attieksme pret dažādām dzīves norisēm, kā, piemēram, Latvijas dzimšanas diena, kur bērnam tiek veicināta piederības sajūta, ka mazs bērns būdams, spēj dāvēt Latvijai kaut ko no sevis, un aizdomājoties par savu ģimeni. Kā arī pozitīvu attieksmi iepriecinot vecākus ar savu darbu.

Bērns ir liela vērtība mūsu mazajai Latvijas tautai, radoši un ieinteresēti darbojoties ar bērniem, mēs parādām savu attieksmi, kas veicina bērnos izaugsmi. Katrs „Jā” bērnu ceļ, veido, attīsta un pilnveido. Rokdarbi ir viens no darbības veidiem, kas spēj bērnu harmoniski attīstīt un pilnveidot.

Secinājumi

1. Interesei piemīt universāla nozīme, kas cilvēka dzīvē ir dabīgais virzītājspēks. Interese savā visvienkāršākā veidā ir tikai abstrakta, kas ietver sevī citu intelekta elementu. Tā piemīt jau agrīnā stadijā. Tā savā būtībā ir spilgtākais izteiksmes līdzeklis, kā sevi izpaust. Intereses savā būtībā ir komplicētas un tās pamatā ir zināmas jūtas, zināma ideja un zināma tieksme, interese vienmēr aktīva, un tai piemīt vairākas īpašības – intensitāte, ilgums, dziļums un intereses lauks, kur tiek radīta sava nokrāsa un īpatnība. Pedagogi un psihologi intereses saista gan ar vajadzībām, gan ar uzmanību, gan ar emocijām, kā arī papildina ar attieksmi un iniciatīvu.

2. Bērnā no dabas ir dota interese par pasauli sev apkārt. Lai šī interese nezustu un pāraugtu darbošanās priekā un zinātkārē, bet vēlāk izziņas interesē, tā jāstabilizē. Tiek izdalīti trīs savā starpā saistīti struktūrelementi, kas stabilizē bērna darbību. Tie ir – uzmanības noturība, personiskā nozīmīguma un personiskās jēgas aspekts, un prieks par paveikto darbu.

3. Bērnā ir vajadzība darboties un gūt prieku no tā. Gūstot jaunus iesaistījumus, bērna interese tiek rosināta un kļūst aktīva. Bērnā svarīgi ir sevi pašapliecināt un nepārtraukti attīstīties. Interese bērnā rada emocionālu dzirkstelī, kas mudina ražot, darboties un īstenot. Kā izpausme par to liecina mīmika. Pirmskolas vecumā dominē netīšā uzmanība, tāpēc nepieciešamas rotaļīgas darbības vai emocionāli motivēts darbs, kas veicina uzmanības noturību.

4. Rokdarbi ir izteiksmes līdzekļi, ar kuru palīdzību bērns spēj izpausties un harmoniski attīstīties, kas atbilst bērna galvenajai dziņai – kustību un darbības dziņai. Rokdarbi attīsta radošās spējas, verbālās un neverbālās sazināšanās spējas, pašcieņu, mikro un makromotoriku, kā arī prāta spējas. Rokdarbi sekmē patstāvīgumu, centību, gaumi, sadarbības un saskarsmes prasmes. Tiek sekmēts radošums, koordinācijas attīstība, intelekta un psihiskie procesi. Rokdarbos pilnveido visu piecu maņu uztveri – redze, dzirde, tauste, oža, garša.

5. Lai veicinātu rokdarbu nozīmi bērna attīstībā, ir jāievēro trīs būtiski nosacījumi, tie ir – personiskā vajadzība, bērns darīs visu, kas viņam interesēs, būs viņam vajadzīgs, personīgi nozīmīgs, kas viņam radīs emocionālu pārdzīvojumu; gūst prieku, kur bērns gūst pozitīvas emocijas, patīkamu pārdzīvojumu, kas attīsta darbošanās prieku un ticību saviem spēkiem; uzmanības koncentrēšanu, darbošanās rosina intereses, kas turpina koncentrēt uzmanību turpmākai darbībai.

6. Būtisku lomu bērna dzīvē ir skolotājam. Skolotājam jābūt aktīvam, ar humora izjūtu, elastīgam, sadarboties gribošam, ar plašu redzesloku un plašu interešu daudzpusību. kontaktā ar bērniem jāpauž cieņu, jābūt sirsnīgam, iecietīgam, iejūtīgam, labestīgam, saprotošam. Skolotājs

veido bērniem attīstošu vidi. Videi jābūt pedagoģiski pamatotai, jāveido tā, lai bērnos radītu interesi un rosinātu darboties. Saturiskās prasības priekšmetiskai videi izriet no bērnu darbības un vajadzības īpatnībām. Videi ir jānodrošina bērniem iespēju apmierināt vajadzību pēc fiziskās aktivitātes, jaunrades, intelektuālās darbības utt.

7. Bakalaura darbā izvirzītā hipotēze: Jaunākā pirmsskolas vecuma bērnu intereses rokdarbos tiek sekmēta, ja:

- tiek piedāvāti daudzveidīgi materiāli;
- tiek saņemts pedagoga emocionāls un praktisks atbalsts

apstiprinājās.

Izmatotā literatūra un informācijas avoti

1. Albrehta, Dz. (2001) *Didaktika*. Rīga: RaKa
2. Alijevs, R. (1998) *Skola radošajiem*. Rīga: RaKa
3. Arvanova, I. (2004/5) *Izziņas interešu veidošanās mācību procesā*//Skolotājs, 58 lpp
4. Āre, T. (1992) *Darbi bērniem*. Rīga: Rondo
5. Baltušīte, R. (2006) *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*. Rīga: RaKa
6. Bērziņa, G. (2006/2) *Rokdarbi jaunākā pirmskolas vecumā*// Pirmskolas izglītība, 26 – 27 lpp
7. Birkerts, P. (1923) *Pedagoģiskā psiholoģija*. Jelgava: L. Neimaņa izdevums
8. Čehlova, Z. (2002) *Izziņas aktivitāte mācībās* Rīga: RaKa
9. Dzērvīši, Al. un A. (1937) *Rokdarbu metodika*. Rīga: Valters un Rapa
10. Frīdenberga, B. (2003) *Vizuālā māksla pirmskolā*. Rīga: RaKa
11. Golubina, V (2007) *Pirmskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: Izglītības soļi
12. Hibnere, V. (1998) *Bērņa vizuālā darbība. 1. daļa* Rīga: RaKa
13. Hibnere, V., Grasmāne, L. (2000) *Bērņa vizuālā darbība. 2. daļa* Rīga: RaKa
14. Jurgena, I. (2002) *Vispārīgā pedagoģija*. Rīga: Izglītības soļi
15. Kolominskis, J. (1990) *Cilvēks – psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne
16. Kovaļovs, A. (1967) *Personības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne
17. Kupča, I., Vītola, I. (1998/2) *Kā iepazīstināt bērnus ar dabas materiāliem*//Pirmskolas izglītība, 32-33 lpp
18. Lieģeniece, D. (1992) *Bērns – pasaulē, pasaule – bērnam*. Rīga: Zvaigzne
19. Lieģeniece, D. (1999) *Kopveseluma pieeja bērnu audzināšanā (5 – 7 gadu vecuma)*, Rīga: RaKa
20. Lieģeniece, D. a (1995) *Lietu vide un bērnu attīstība*. Liepāja
21. Lieģeniece, D. b (1995) *Mācību vadi pirmskolā un bērnu attīstība darbībā*. Liepāja
22. Ļeontjeva, A., Rubinšteina, S., Teptova, B. (1958) *Psiholoģija* Rīga: Latvijas valsts izdevniecība
23. Ļubļinska, A. (1979) *Bērnu psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne
24. Markova, A. (1986) *Mācīšanās motivācijas veidošana skolēniem*. Rīga: Zvaigzne
25. Mārtinsone, K., Pipere, A., Kamerāde, D., (2011) *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: RAKA
26. Ozoliņa, A. (1990) *Roku darbs bērnu dārzā*. Rīga: SKCU

27. Ozoliņa, E. (1909) *Bērna audzināšana un attīstība*. Izglītība Nr.7.
28. *Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca* (2000) Rīga: Zvaigzne ABC
29. *Pirmsskolas izglītības mācību satura programma* (2012) R: Valsts izglītības satura centrs
30. Puškarevs, I., Golubeva, A. (1999) *Bērna attīstība* Rīga: Lielvārde
31. Plotnieks, I. (1988) *Psiholoģija ģimenē*. Rīga: Zvaigzne
32. Priede, L., Vigule, D. (2014) Pirmsskolēnu intelektuālo prasmju sekmēšana mākslas nodarbībās. *Sabiedrība, integrācija, izglītība*. (2014.gada 23. – 24. maijs), 581 – 586 lpp, Rēzekne
33. Prindule, L. (1994) *Bērnu psihiskās attīstības vecumposmu psiholoģija*. Liepāja
34. *Psiholoģijas vārdnīca* (1999) Rīga: Mācību apgāds,
35. Rubana, I. M. (2004) *Mācīties darot* Rīga: RaKa
36. Students, J. A. a (1998) *Vispārīgā paidagōģija: 1 daļa*, Rīga: RaKa
37. Students, J. A. b (1998) *Vispārīgā paidagōģija: 2 daļa*, Rīga: RaKa
38. Studentu zinātniski metodiskie raksti (1996) *Topošais skolotājs – pedagoģisko problēmu risinātājs*. Rīga: Izdevniecība „Vārti”, 225 lpp
39. Svence, G. (1999) *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne ABC
40. Tomasone, K. (2013) *Krāsainas aukliņas*. Rīga: Zvaigzne ABC
41. Vigule, D. (1998) *K. Dēķens par pirmsskolas bērnu audzināšanu un attīstību*. Rīga: Vārti
42. Zeidels, R. (1926) *Rokdarbi kā harmoniska izglītības un audzināšanas pamats*. Latvijas skolotāju savienība
43. Zelmenis, V. (1991) *Īss pedagoģijas kurss*. Rīga: Zvaigzne
44. Zelmenis V. (2000) *Pedagoģijas pamati*. Rīga: RaKa
45. Zusāne, A. (2000) *J. A. Komenska idejas Latvijā*. Rīga: RaKa
46. Žukovs, L. (1999) *Pedagoģijas vēsture*. Rīga: RaKa
47. Žukovs L., Kopeloviča A. (2000) *Didaktika. Ievērojamākie pedagogi par mācību teoriju*. Rīga: RaKa
48. Hulleman, C. S, Godes, O, Hendricks, B. L., Harackiewicz, J. M. (2010). Enhancing Interest and Performance with a Utility Value Intervention. *Educational Psychology*, Volume 102, Number 4, p. 880-895, Retrieved 20.02.2014 from: APA PsycNET, DOI: 10.1037/a0019506
49. Silvia, P. J. (2008) Book Review Exploring the Psychology of Interest. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, Volume 2, Number 1, p. 63-65, Retrieved 20.02.2014 from: APA PsycNET, DOI: 10.1037/1931-3896.2.1.63
50. Выготский, Л. С. (1991) *Педагогическая психология*. Москва: Педагогика

51. Гульянц, Е.К., Базик И. Я. (1991) *Что можно сделать из природного материала*. Москва: Просвещение
52. Корчинова, О. В. (2005) *Детское прикладное творчество*. Москва: Феникс
53. Мухина, В. С. (1999) *Детская психология*, Москва: Эксмо-пресс
54. Нагибина, М. И. (1997) *Природные дары для поделок и игры*. Ярославль: Академия развития
55. Рубинштейн, С.П. (1989) *Основы общей психологии*. Москва : Педагогика
56. Jean Warren (2011) *The art of sewing*. Retrieved: 06.03.2014 from: http://www.preschooexpress.com/art_station03/art_station_may03.shtml